

175
NEH
175

F i o c c h i , Andrea Domenico

Fenestella [i.e. Andrea Domenico Fiocchi]: De Roman-
orum Magistratibus [&] Albricus philosophus: De ima-
ginibus deorum.

[Florence 1490].

[52] leaves

4°
8p

09/453

[Hain-Copinger. 6963]

07/453
FENESTELLA DE ROMANORVM
MAGISTRATIBVS INCIPIT.

OMnium deorum quos uetus romanorum
religio excoluit: Primo panilycæo seu fa
unum illum: potius siluanum uocari placet: p
Lupercos rem diuinam Lupercalesque ludos
fecisse apud uetustatis assertores constat. Ea
quidem sacrorum genera ab Euandro rege:
qui ex arcadia profugus in eum locum uenerat
qui tandem romanæ præfuit arci: ad nostros
primum delata ac celebrata fuisse feruntur.
Hinc pana nudos pastores: quorum tunc præcipuum
numen fuit: ac denique summos etiam uiros
uenerari mos fuit: loraque pro manibus ferre
quibus obuios quosque cederent: laruisque tec
tas facies portare. Cur autem nudi hunc deum
colerent: pleraque e curriculo uetustatis ad nos
usque de lapsa referuntur. Siue enim quod ipsi
deo qui aliquis fingitur sue celeritati eo pacto
longe aptior nudos etiam habere ministros
placeat siue qui archades omnium populorum
qui græciam coluerunt longe uetustissimi: fe
ris adhuc similem uitam siluis ac montibus a
gentes legis expertes artisque primo hunc de
um uenerati primum cultum: auitosque nudos
habitus signantes referre uoluerunt haud fa

Copinger P. 1.
n. 6963.

Ma. 6963
Pro 6279

tis constat. Nōnulli uero Iolem uxorem Her-
culis ab hoc Fauno musam ac per ardorē libi-
dinis concupitā asserunt. Forte enim p̄ siluas
et amœna nemorū ęstus leuandi eam una cū
dilectissima cōiuge Hercules uagabat̄. Videt
ergo elegātissima forma mulierem ab alta ru-
pis specula fenes deus. Ergo illorū uestigia e-
minus licet obseruare īstituit. Illi antē per fili-
uas ducenda nocti aptissimū petunt. Interea
mulier dum quiescendi tēpus aduenit: pellem
leonis Herculis ritu de more aptat humeris
claua etiā illius manu assumpta Tali habitu p̄-
dictā somnus īgreditur. Erant aut duo parati
cōiugibus lecti eo quod postridie libero patri
rem diuinam facturi erant seorsum cubituris
Noctu ergo Siluanus fallēdi custodis occasio-
nē nactus clā thalamū īgreditur primoq; cō-
gressu fortunatus futurus puellę torum tenet
māuq; tentās: ut noctu fit horridū tegmē leo-
nis īuenit: Ratus ergo cubare ibi Hercule ad
aliud cubile ire p̄git. Quod cum sensisset mo-
libus stratū puerilibusq; deliciis aptius stragu-
la ueste sensim amota dū libidine arderis ma-
nu palpat Herculem: ac uix dum hirti corpo-
ris horrorem hauserat: et experrectus Hercu-
les manu reiectum toto antro fūsum iaculat.
Quo p̄ strepitu somno puella discussa lumina

accersit: lumie ergo Siluano prodito lusus ac
semiruptus uix attollens humo humeros isil
uas detrusus est. Ea ergo ratione ppetuo exē
cratis uestibis quibus tam turpiter lusus esset:
easde suis a sacris procul abfore cōstituit. Ple
riq3 illud huiusce rei causa assignabāt Romu
lo quod eadem sacra celebrante: medioq3 so
lis ardore corpus de more exercente cū nun
tiatū fuisset latrones prēdas agere: ita ut erat
nudus accurrit cōprehēsisq3 prēdatoribus pe
cora abacta redemit eius facinoris quod nu
dus gesserat ppetuum argumentum corporū
ea sacra celebrātium nuditatem esse placuit:
Vtcunque se se res hūerit: itēpora tantum
usq3 C. Iulii huiuscemodi obseruationem per
uenisse constat. Ea enim sacra cum sedēs Cē
sar dictator spectaret: atq3 inter eos qui solē
nia celebrarēt curreret M. antonius is qui po
stea triumuir fuit: aiunt lauream cōronam cui
diadema ānexum esset capiti Cēsaris īponerē
conatum fuisse: quod cum Cēsar amoto capi
te reiecisset: statue ipsius cunctis frementib9
imposuisse. De nomine uero lupercalium nō
etiam satis conuenit: plerisque enim inditum
hoc nomen quod huius inuocatione lupi a sta
bulis arceferentur uisum est: alii templum ip
sum in quo hic deus colitur lupercal uocant.

Quocirca Virgilius et gelida inquit monstrat
subrupe lupcal. Eique loca a lupa Romuli nu-
trice: quod eo i loco Romulum Remum que
paruulos educare reperta sit factum nomē lu-
percalis putant. Nec desunt qui alyceō arca-
dię monte. ubi pręcipue ea religio peruiguit e-
um quem nos lupum illi lycon euocant. luper-
cal ipsum cognominatum esse arbitrentur. p-
cipuam uero huic deo dicatis que ei sacerdoti-
bus uenerationem ea ex parte tributam ferūt
quod que mulieres ex suis uiris: uel concipere
uel conceptos foetus edere nequirent ad lup-
eos confugiebant: quę ubi loris extergore hir-
ci sectis cęse fuissent euestigio grauidę aut ef-
foete efficiebantur. hęc solemnia. xv. Kalen-
das februarias celebrari ut Ouidius fastorum
libris refert moris fuit.

¶ De poticiis et pinariis herculis sacerdotib9
E Adem tempestate Euandro scilicet pa-
latinum tenente Herculem Ceryone i-
terempto per eadem loca mira specie bouū ar-
menta ab egisse commemorant: ac cum pro-
pe thyberim fluuium qua prę se se armentum
ferēs traiecisset loco herbido ubi reficeret bo-
ues ipseq3 itinere defessus pcubisset. eundē.
uino cibo que grauati sopor oppresisset. Ca-
cus pastor loci accola uirib9 ferox captus pul-

3
chritudine bouum prædam aduertere instituit
ac ne si eam prædā agendo īspeluncā compu-
lisset uestigia ipsa eo quæretem dominū duce-
rent. aduersos eximiū quæque pulchritudine ī
speluncā traxit. At uero hercules ad primā au-
roram somno excitus cum gregē plustrasset
oculis partēque abesse numero fētiret pergit
ad proximā speluncam si forte eo uestigia fer-
rent: qua ubi ōnia foras uersa uidet nec in par-
tem aliā ferre: confusus atq3 īcertus animi ex
infesto loco agere porro armentum cœpit. In-
de cum actę boues forte ut fit ad desiderii re-
lictarum mugissent reddita inclusarū expelū-
ca bouum uox Herculē couertit. quē cum uadē-
tem ad speluncam Cacus ui prohibere cona-
tus esset: ictus clara fidē pastore ne quicq̃ iuo-
cans morte occubuit. Euander qui tūc tempo-
ris ea ex polopōneso pfugus auctoritate ma-
gis q̃ imperio regebat loca uenerabilis uir mi-
raculo litterarum rei nouę iter rudes artiū hō-
mines uenerabilior diuinitate credita matris
Carmentę quā fatilo quā ante Sibylle ī italiā
aduentum miratę gentes fuerant cōcursu pa-
storum trepidātiū circa aduenā manifestę cę-
dis rem excitus postquā facinus facinorisq3
causam audiuit: habitū formamq3 uiri aliquā-
to ampliorem augustioremq3 quam humanū

intuens:rogitat qui uir esset: Vbi nomen pa-
tremq3 ac patriam audiuit: Ioue nate Hercu-
les salue inquit. Te mihi mater ueridica inter-
pres deum aucturum celestiu numerum ceci-
nit:tibiq3 aram hic dicatum iri:quam opulen-
tissima olim in terris gens maximã uocet.tuo
q3 ritu colat. Dextra hercules data acciper se-
mem impleturumq3 se fata ara cõdita ac di-
cate ait. Ibi dum primum boue eximia capta
de grege sacrum potitiis ac pinariis:que tum
familię maxime inclite ea tenebãt loca dedit:
factũ forte ita euenit: Vt potitii:ut ait Liuius
ad tempus preſto eſſet hiſq3 extra apponerẽ-
tur.pinarii extis adeſis ad ceterã uenirent da-
pem. Inde inſtitutũ manſit donec pinariũ ge-
nus fuit ne extis eo ſolẽnium ueſcerentur. Po-
titii ab Euandro edocti atitites per multas e-
tates eius ſacris preſuerunt:donec tradito ſer-
uis publicis ſolẽm familię miniſterio potitiorũ
ac pinariorum omne genus perit:Id enĩ Ap-
pius Claudius cum eſſet cẽſor effecit hiſcẽ fa-
milię inſenſus:ob idque ira deorum ut credi-
tur luminibus orbatus eſt.

¶ De ſacerdotio fratru arualium.
ARatres aruales ut fruges ferrẽt arua ue-
teres cõcoluiſſe romanos memorię tra-
ditum eſt:hui9 uero religiõis Romulũ ipſum

patrem urbis auctore extisse reperio. Nam cum
Acca laurētia nutrix Romuli corpori suo quę
stum in uulgus faceret: eoq; pacto grandē pe
cuniā cōstipasset: ex duobusq; liberis quos su
sceperat unum morte amisisset: Romulū ide
mortui locum adoptionis iure substituisset: de
cedens tandem populū romanum instituit hę
redem: cuius tandē liberalitatis regięq; affini
tatis memor populus romanus mulieris nomē
ī factis retulit liberos fratres aruales afferēdo
et ab aruis apellauit ex quo tempore sacerdo
tium mansit fratrum arualium. hiq; duodecim
numero fuisse dicuntur ei; sacerdotio insigne
tribuit albas infulas et spiceam coronam.

¶ De Auguribus

Eodem ferme tēpore et disciplina & re
ligio augurandi ex etruscis penes quos
ea disciplina p̄cipua ac lōge peculiaris fuit
ad romanos cōmigravit. Virum enim quēpi
am cui⁹ nomē uetustate obsoleuisse Naso po
eta ait: asyli ut reor alliciente inductione exu
lem ex etruria romam uenisse p̄hibent: cuius
opa Romulū Remumq; usos cū de inponen
do urbi noīe una cōtēderēt opinione oducor.
Quāq; M. Cicero ī his libris quos īscripsit de
diuinatione etiā ipsum romulū istā ipsam au
guralem disciplinam percaluisse asserit a Nū.

ma uero qui Romulo successit perpetuum sacerdotii insigne constitutum est. De ritu uero in augurandi si unum in casum pleraque eduxero: eadem ad omnes ceteros facile referri poterunt. Ea quidem quantum ex ueterum monumentis collegi huiusmodi fuit observatio. Augur in arcem siue in editum quandam locum ad inaugurandum debebat sedere super lapidem meridiem uersus: atque ad leuam sedens baculum in manu recuruum quod lituum uocant tenet: inde ubi prospectu in urbem agrumque capto deos precatus regiones ab oriente ad occasum determinat: dextras ad meridiem: leuas ad septentrionem partes esse dicit: signum quod contra oculi conspectum longissime ferunt animo definit. tum lituo in leuam translato dextra in caput eius qui in auguratur posita. ita precatur Iupiter pater si fas hunc Numam pompiliu cuius ego caput teneo regem romae esse: uti nobis signa certa ac clara sint intra eos fines quos fecitum peragit uerbis auspicia quae mitti uelit quibus missis Numa de templo ita. n. designatus lituo ceteras regiones uocanti declaratus rex descendit. Quamquidem declarandi seu inaugurandi regis formulam ad cetera. quoque ut dixi trahi facile licet: Huic disciplinae peritiam Accionau auguris per multum fidei auctor

ritatisq3 accessit. Nam cū priscus Tarquinius aliqua præter maiorum instituta in augurato mutare pleraq3 etiam de nouo cōdere pergeret negare Accionauus inclytus ea tempesta-^{Accionau} te augur in auspicato ea fieri oportere. Quā ira regi mota ludens artem ut ferunt. Agen- dum inq3 diuine ī augura fieri ne possit quod ego nunc mente concipio: cum ille inaugurio rem expertus fieri posse dixisset. Atqui hoc a nimo agitaui inquit nouacula cotem discissu- rum. Cape ergo hoc et perage quod aues tuæ fieri posse portendunt: Tum illum inconcū- ter discidisse cotem ferunt: statuamq3 Accio- nauī capite uelato quo in loco res acta est īco- mitio in ipsis gradibus ad leuam positam fu- isse: cotemq3 eandem cum illa ipsa nouacula in manibus posita: ut eius rei etiam apud po- steros monumētum existeret. Auguriis ergo sacerdotioq3 augurum: ut ait Liuius etiā quæ in libris de diuinatione Cicero tantum aucto- ritatis ueneratiōis: ut nihil domi foris que po- stea nūā auspicato gerentur: et ad sapiētiæ no- tabilisq3 primarios quousq3 id sacerdotiū de- ferretur: & cum Tiberius Gracchus pater Ti- berii, et C Gracchurum comina cōsularia ha- buisset: dicerentq3 etrusci auguces rem in au- gurio experti uitio consules creatos esse. Grac

chusque ut ineptos insanosque etruscos in-
cesseret abiens in prouinciā senatui rescripsit
ueridicos nō autem insanos etruscos esse qui
consulares p̄sentes uitio a se creatos dicerent
Nam cū se collegisset meminissetq; se locum
tabernaculo extra pomoerium prēter maiorū
cōsuetudinē delegisse: quāobrem abdicare se
cōsolatui cōpulsi sunt. Vt aut ueneratio huic
ordini auctoritasq; ita et numerus ipse adeo
creuit: ut collegiū augurū coleretur. Nā cū ab
initio tres tm̄ creari cōpissent ex trib; scilicet
tribubus rhannēsiū Ticiensium et lucerum &
obtinuisset cū mutaretur numerus ī pari tamen
numero creari: Vt cunq; tandē id fieret quat-
tuor numero preter maiorū consuetudinem
creari cōepti sunt. Tandem cum plebs quorū
libet honorum partē suam in senatu et ī foro
nacta esset: per tribunos egit ut ad sacerdotia
quoq; uelut ad cētera cursus aperirentur. Id
que post multa certamina uariasq; seditiōes
obtinuit: ut ad quattuor scilicet patricios quī
que ex plebe adiicerētur: factūq; hoc fuit. M.
Valerio et. Q. apuleio consulibus.

¶ De flamine diali

A Laminem dialē primus Numapōmpili-
us romę rex creauit cū antea reges pō-
tificū regumq; promiscue munera obirent ut

de priamo et Aenea apud Virgiliū cernim⁹
Rex etiā. Annuis. Vt idem poeta ait rex idē
hominum phœbiq; sacerdos fuit. Idq; etiā et
a minoribus tantū ut a. C. Cēfare Diuo augu-
sto multisq; deiceps principib⁹ quos pontifi-
catus maximi titulis īsignitos uidem⁹ obser-
uatū est. Cēterz Numa plures ī urbe Romulo
q̄ sibi similes reges fore ratus: qui relicta reli-
gionis cura bellorū poti⁹ negociis destinerē-
tur sacerdotes quos appellauit flamīes qui rei
diuinę iugiter adiecti essent multis deorū alli-
gauit. flaminē unum Ioui. quem dialē uocant
Marti duos Quirino unū. dictus autē flamen
dialis est: Vt varro ait quod in latio capite ue-
lato erat. et caput fillo lane præcictū habebat
a quo flamē appellabatur. Dialis autē a Dione
quod est iuuans deus. Cēteri flamines eius cu-
i præfident numini decorantur titulis hūc di-
alem prefertim insigni ueste curulique sella a-
dornauit hic solus ut varro ait albū habet ga-
lex: uel eo quod maximus est: uel quod Ioui ī-
molatio alba hostia fieri oporteat: pleraq; eti-
ā huic pōtificio iure iure tributa sūt. A. Geli⁹
in cōmentariis noctiū atticarum scriptum re-
liquit. Equo enim uehi flaminem est religio.
Item iurare dialem fas nunquam est. ignem
et flammā nisi ubi sacrū est efferri ius nō est.

Vinctum si edes eius introierit solui necessa-
riū est: et uincula per īpluuium in tegulas sub
duci atq; inde foras mitti debent: nodū in api-
ce neq; incinctu: neque ī alia parte Vllū ha-
bet. Siquis ad vberandū ducatur si ad pedes e-
ius supplex decubuerit eo die uerberari piacu-
lum est: Capillum dialis nisi q; liber homo est
nō detonsit. capram et carnem īcoctā et he-
derā et fabā neque tangerē diali mos est neq;
nominare. Propagines e uitibus alti⁹ prētētis
non succidet. pedes lecti in quo cubat luto ter-
nui circumlitos esse oportet et ī eo lecto cuba-
re aliquem fas non est. Vngues dialis & capil-
lorum pręfagmina subter arborem ilicem ter-
ra operiūtur: neque ad eius lecti fulcrum cap-
sam esse cum strue atque ferro fas est. dialis
quotidie festalis est sine apice. Sub diuo autē
esse licitum non est sub tecto utiliter etiam a
pontificibus constitutū: farinam fermento im-
butam attingere fas non est: neque tunicā in-
timam nisi in locis tectis exuisse: sub cēlo tāq;
sub oculis Iouis nudus ne sit. in conuiuio eius
haud q; nisi rex sacrificulus accubabit. ma-
trimonium flaminis nisi morte dirimi nō est
fas: locum ubi bustū sit nunq; ingreditur. Hos
flamines cum ab initio consecrantur captos
duci a patribus uelut ab hostibus mos fuit.

Totidem uero flaminibus quot deos colerēt
ufos ueteres. M. Varro in his libris: quos in-
scripsit d̄ origine līguę latine testis est: ut dia-
lem Martialem quirinalem. Vulcanalē fur-
nialē et falacrum et pręterea q̄ plures. Qui
ut nostrum in ter sacerdotum gradus non ni-
hil īterest: ut episcopum archiepiscopum: car-
dinalē patriarchā et metropolitānū Ita apud
illos flaminū Protoflaminum et archiflami-
num differentiam fuisse idonei testes sunt.

¶ De uestalibus uirginibus
Uestalis originem cultus quemadmodū
pleraq; omnia Numma Pompilius ītu-
lit et si eius initia usq; adeo uetera sunt: ut ex
troianis ad albanos Aenea duce longe cōmi-
grauerit: cuius rei meminit Virgilius his uer-
sibus. Sic ait et manibus uittas uestamq; potē-
tem. eternūq; adytis effert penetralib; ignē.
Deę huic restę quam terram esse eandemq;
deorum matrem uolebant: ppetuo uigil ignis
consecrari solebat: eius obseruationi ac cultui
plereq; uirgines e primoribus patrum electę
pręfici. Quarum negligentia si forte sanctus
ignis extinctus esset flagris a pōtifice maximo
cēdi uidebantur. ut a. P. licinio crasso pontifi-
ce maximo ī eam quę negligentius ignem cu-
stodierat Valerius scriptum reliquit. Incesti

uero crimine dānatam uiuā subfodi institutū
est: Virginē Vestalē ut labeo Antistius scrip
sit minorē quā sex ānis maiorē quam ānis de
cē natā negauerūt: capi fas est. Itē quę nō p̄ri
ma et matriā et quę līgua debili sensuq3 auri
ū dimiuta esset: alia neq3 corporis labe īsigni
ta sit. Itē cuius parētes alter āboue seruitutem
seruiuerūt: aut ī negotiis sordidis v̄santur: Ea
mue cuius soror ad id sacerdotiū lecta sit ex
cusationē mereri aiūt. Itē cui9 pater flamē uī
augur aut q̄ decemuir sacris faciūdis: aut qui
septēuir epulonū aut alius est. Spōse quoq3 pō
tificis et regis sacrorū filię uacatio a sacerdo
tio isto tribui solet: neq3 eius legendā filiā qui
domiciliū in italia nō haberet cōstitutū est: ut
Capito athenis reliquit scriptū et excusandā
eius qui liberos tres haberet. Itē edicto p̄tor
is uirginē uestalem dialemue iurare nō cogi
sepe rescriptum est. Verba p̄toris hęc sunt.
Virginē uestalem et flamineā dialē ait p̄tor
in ōni mea iuris dictione iurare non cogā. De
eligēda aut v̄gine uestali hęc obseruata sunt.
Lege papia cautum est: ut arbitrato pōtificis
maximi uigiti e populo uirgines legerentur:
fortitioq3 ex hoc numero fieret in contione.
Ceterum inquit ea lex uetustate ut plēreq3 ali
q̄ exoleuit. satisq3 ei lectioni fieri cōeptum est:

si quis honesto loco natus Pontificem maximum adeat offeratq; ei ad sacerdotium filiā cuius dum taxat saluis regionis obseruationibus ratio haberi possit. Gratiam enim papie legis per senatum fieri aiunt: hanc uirginem a pōtifice maximo capi uelut ab hostibus moris fuit. Verba autem quibus tunc pontifex utitur hęc sunt. Sacerdotem uestalem sacra facere quę iussi pro. P. R. Quiritibusq; uti optima lege fuit ita te Amata capio Amate enim nomine appellari omnes cōsueuerunt. Quot ea quę prima capta est a Numma rege fuisse hoc nomie perhibeatur: simulatq; igitur capta atq; in arce. Vestę de ducta est illico sine emancipationis ac capitis diminutione exit patriam potestatem et ius testamenti faciundi adipiscitur. Incōmentariis autē labeonis quos supra duodecim tabulas composuit ita scriptum reperitur. Virgo uestalis neq; heres est cuiq; intestato: neque intestate quisq;. sed bona eius tum redigi in publicum aiūt.

¶ De salis Marti dicatis.

INter cętera sacrorum instituta genera a Numa rege: a posteris etiam in honorem habita id quid haud in minoribus fuit: quod Marti scilicet Gradiuo uouit: duodecim enim ad hęc uiros legit quos a solempni saltu.

Quo in sacris utebantur salios appellauit. his
alios. xii. Tullus hostilius mox adiecit cū ro-
manis in aciem contra fidenates educis. alba
ni a romanis per speciem pditionis duce Me-
tio defecere Datum autem his supra tunichā
insigne aheneum pectori tegmen celestiaq3
arma quę uocantur ancyla portare: ac per ur-
bem canentes carina cum tripudiis solemn-
q3 saltu incedere. Institutumq3 ut in fine om-
nium carminum suorum Mamurium appella-
rent. Hunc Mamurium iclitum ea tempesta-
te fabrum fuisse et cū ancyle cēlo lapsum est
Numa Pompilio quiritisq3 rem diuinam a-
gētibus: huic Mamurio negotium datum cō-
plura huius similia ancyla effingendi tradūt
quod quidem opus cum ille exquisitissima ar-
te absoluisset: optionem utrum a se uellet po-
stulari artifice Numam obtulisse quod ex eo
peteretur nam exhibiturum uero. artificē nō
pecuniā sed gloriā pro mercede petiisse quod
eius nomen a salis infinem quorumlibet car-
minum recitaretur. Idq3 per multa tempora
in sacris et comitiis: ut ait Liuius obseruatum
est. Eo autem huius ordinis sacerdotum nu-
merum creuisse: ut ad collegium et collegii sa-
cerdotum magistratum redactum fuerit.
¶ De collegio pontificū et pōtifice maximo.

2
Pontifices ut pleraque alia sacerdotia ab ipso Numa ortos apud Liuium satis constat eisdem diu preterquam a patribus creari non licuit. Fuerunt autem ab initio hi numerum quattuor. Postquam uero Maximorum quorumcumque hominum partem plebs tribunitiis rogationibus obtinuit: ad sacerdotia quoque sacro sanctasque ponentes patere sibi aditum uoluit. Quattuor ergo alios creari ex plebe pontifices placuit. M. Valerio. et. Q. Apuleio consulibus omnibus unus prefectus fuerat a Numa Pompilio. isque pontifex maximus appellabatur. Hic habet ex se sacra omnia exscripta exignataque: quibus hostiis quibus diebus ad que templa sacra fieri deberent eiusmodique diuinis in rebus unde erogande pecunie sumptus fieri debeat cura pontifici est. Ceteraque omnia sacra publica priuataque sacris pontificis subiecta sunt. Cum uero de religione de sacris dissensio est populus illum consulere pergit per utile illud fore ratus est Pompilius eius sacerdotii auctor ne ius diuinum negligendo patrios ritus peregrinosque asciscendo turbaretur. Nec celestes modo ceremonias ducere: sed iusta quoque funebria placando que manes eiusdem pontificis erat. Apud eum quoque tabula esse dicitur in qua solis et lune defectus quotiens lumini ca

b

ligo fit. et anni mensiumque et fastorum ratio perspicitur
Pontifex ut Varro ait. Q. Mutius Scaevola a
posse et facere appellatum esse dicere solebat
sed ea denominatio a. M. uarrone haud satis
probari uidetur. Nam et a pōte & a facio potius
appellatos putat: eo quod ab his primū pons
publicus factus ac sepe restitutus esse prohibeat

¶ De foecialis sacerdotio

Foecialis sacerdotii nusquam apud romanos
uetustiore usum fuisse quam Tullo hosti-
lio romae regnante reperi: quem tamen ut Hostilio
creatum non affirmaverim: Ita ne quidem negaverim
a Numa pompilio omnium religiosissimo rege
creari potuisse utcumque tandem fuerit de nomine
priusquam de. M. valerio foeciali regnante Tullo
hostilio apud Liuium mentio est. foecialis uero
partes in eo versabantur maxime: ut fidei publice in-
ter populos preesset: neque iustum aliud bellum fore
cesseretur: nisi id per foeciale fuisset indictum: cum
uero pugnare desitum est. foederis fides pacis con-
stituebatur: quae foedera aliquando fidera appella-
ta ab Ennio: quod fidei faciundae causa introduc-
ta sunt. M. varro testis est: foecialeque ipsum a fi-
de et faciendo dictum esse idem existimat. Forma
uero feriendi per foeciale foederis huiusmodi est
qua nulla ut liuius placet uetustior esse memo-
ratur. Foecialis inquit regem Tullum ita rogauit.

10
Iubes ne me rex cū patre patrato populi alba
ni foedus ferire? Iubēte rege Gramina inqt te
rex posco: rex ait pura tollito: fœcialis gramis
herbā purā attulit: postea regē ita rogat. Rex
facis ne tu me regiū nuntiū. P. romani Quiri
tū? Rex respōdet: quod sine fraude mea Qui
ritūue fiat facio. Fit ergo tūc foedus: multisq;
id v̄bis peragit legibus īde recitatis. Audi in
qt Iupiter. Audi pater patrato populi albani:
audi popule albane: audi ut illa palā prima po
stremaue ex illis tabulis cēraue recitata sūt si
ne dolo malo: utiq; ea hodie rectissime ītellec
ta sūt: illis legibus populi romani prior nō de
ficiet: si ōfecerit publico cōsilio: dolo malo: tu
illo die Iupiter ita. P. R. ferito ut ego hūc por
cū hodie feriā. Tantoq; magis ferito: q̄to ma
gis potes solesq;. Id ubi dixit porcū saxo silice
p̄cutit. Eodem modo p̄s altera p̄ suos sacerdo
tes suūq; dictatōrē pagit. Cum aut bellū p̄ fœ
ciales inducunt hoc more utūtur Fœcialis ha
stam ferratam p̄rustā aut sanguineā ad fines
eorum quibus bellum īdicit defert. nec minus
pueribus tribus p̄sentibus hęc adiecit. Quod
populi priscorum latinorū hominesue prisci
latini aduersum populum. R. quiritum fece
runt: deliqueruntque populi. R. bellum cum
latinis priscis fieret ab eā rem ego. Po. q; ro.

populus priscorum latinorum hominib⁹q³ la-
tinis bellum indico facioq³. Id ubi dixit hastā
infines eorum emittit: ex quo bellum esse itel-
ligitur.

¶ De patris patratis sacerdotio
Patris patrati sacerdotium et si apud Li-
uium a fœciali haud differre uidetur ali-
quando etiam longe abfuisse apparet: tamen
et nomen istius illiusq³ atq³ officium nō nihil
interesse uideātur utiq³ de utroq³ seorsum di-
cere uisum est: ut cūq³ esset his descriptis nō
certe officia imutauerim sed partes plures dū
taxat ascripserim. patris patrati usus eadē tē-
pore quo fœcialis apud romanos prodit: nam
et inferiendis a fœciali fœderibus patris patra-
ti opera auctoritasq³ exigebatur. Ad patran-
dum enim idest sancendum iuramētum. Vbi
de fœderibus conuerat adinitti consueuere
creauit autem. M. Valerius primus fœcialis.
Sp. fusium primum patrempatratum eo bel-
lo quod Tullus Hostilius cum priscis latinis
gessit. Verbēna cap̄ capillosq³ cingens: alias
præterea partes: ablata scilicet ab hostibus re-
petendi patripatrato dedit. Ancus Martius e-
um morem ab antiquissima. equiculorum gē-
te repetens eius rei formula antiquissima est
huiusmodi legatus idemq³ pater patratus u-
bi ab fines eorum uenit unde res repetuntur

capite uelato. filo aut lane uellamen est: Audi
Iupiter inquit Audite fines cuiuscūq3 sint gē-
tis. Numīa audiāt fas: ego sum publicus nun-
tius populi romani iuste pieq3 locatus uenio.
verbis meis fides sit peragit deinde postulata
Inde louem testem facit. Si ego iniuste impie-
q3 illos homīes illas res dedere populo. R. mi-
hiq3 exposco tum tu patrię compotē nonq̃ si-
nas esse: hęc cū fines hęc quicunq3 ei primus
uir obuius fuerit: hęc portā īgrediēs: hęc forū
īgressus: si nō dedūtur quę exposcit dieb9 tri-
bus et trigīta tot. n. solēnes sunt p actis: ita bel-
lū indicit Audi Iupiter et tu luno Quirine: di-
iq3 ōnes celestes: uosq3 terrestres uosq3 infer-
ni audite: ego uos testor. Populū illum quicū-
que est: nominat: iniustū esse: neq3 ius p̃solue-
re: sed istis rebus ī patria maiores natu consu-
lemus quo pacto ius nostrū adipiscamur cum
his nūtiis ad cōsulendū romā uenit confestim
rex dictator: cōsul siue quis alius senatum ha-
buerit ex his ferme patres cōsulit uerbis qua-
rum rerum litium causarum cōduxit pater pa-
tratus. P. R. Quiritum patripatrato priscorū
latinorum hominibus uel priscis latinis: quas
res nec dederunt nec fecerunt nec soluerunt
quas res dari fieri solui oportuit: Dic inquit &
quem primum sententiam rogat quid cēses?

12
pore quo huiusmodi carmen ex libris sybil-
linis relatum est. Mater abest: Matrem iubeo
romane regras. Cū uenerit casta est accipien-
da māu: hoc respōsū cū diu torqueret patres
que. n. mater esset: aut ūde petēda nō satis re-
pīr poterāt phyci. Apollōis oraculū cōsultū
miser. Missi huiusmōi respōsa retulerūt. diuū
Apollo inqt matrē accersite: quā: ideoq3 qdē
iugo rpietis. nisi ergo ī asiā legati datū nego-
tiū ut pqsitū ac tādē cōpertū simulacrū romā
ducerēt. Sed. cū Attalus rex asię comperti a le-
gatis simulacri traiectionē negaret romanis
frustra iā abire parantib9: uocē eisdē et credi-
tum esse deę auditā ferunt. Ipsa inqt peti uo-
lui romāq3: quod deorū omniū dignum domi-
ciliū est deduci: quo miraculo exterrit9 Atta-
lus romanis illico simulacri trāslationē cōces-
sit Mari ergo trāsuecta romā ut traditum est
cū tyberi naui simulacro honusta uectaretur
oī genere hominū ex urbe pdeunte cū carmi-
nibus sacrisq3 nauium sicco lictore ad hēsisse
ferunt: et cum oīs multitudo funib9 ī iectis sū-
mo conatu adniteret: nulla demū ui auellere
herētē ualuit. Erat aut ī turba matronarū Cla-
udia qnta vgo uestalis pstatissime forme: cui9
exq̄sitio habitu multisq3 pleno illecebris uiola-
te ei9 vgitatis publica suspicio circūferebat.

Attalus rex asię

Claudia nepalis uirgo

Procubuit ergo puella ad pedes simulacri o-
rans obtestâsq3 deam sic inquit. Lese uirgini-
tatis me ream criminantur: tuum dea testi-
monium uti rē iudices quēso: ut si tuo dānata
testimonio dea fuerī admissam mortē luam.
Sin hac labe purā argueris tū tu castissima ca-
stas manus psequere obsecro. Vbi hęc dixit
reste qua ligata erat naus manu arepta naus
puellę admodū parū conātis tractū facile. p-
secuta est. hoc pacto ī urbē deductam Scipio
Nassita solus dignus cui9 manibus tangeret
reciperetur que simulacrū iudicatus est. Datū
ergo Scipioni negotiū. ut templū deę magni-
fice strueret: eius cultui sacerdotes dedicaret:
quos moī deę uetusto spadones esse oporteat
nō alio pacto ad id sacerdotiū legādos cui9 q
dē instituti. hoc ī cause fuisse cōmemorāt. Di-
lexisse Cybelē puerū qdam phrigiū: dilecto q3
hanc cōditionē adiecisse ne cui castitate polluta
adniteretur. puerx tñ nymphā Sagaridē de-
perisse: et cū apud eā sub arborē ei nymphe di-
cata una quiesceret: noctam dormiētes deam
arborē cū ipsa nymphea trucidauisse. Adole-
scentē metu exanimatū inuicinū montem cu
ī dindyma nomē est cōfugisse: dolore q3 amē-
tem: pudore q3 admissi faciōris membrū quo
deliquerat abscidisse. hac ratiōe facti dea me

Scipio massica ut omni
varia optimus simul
cū suā domū accepit

Dindyma mōtāsis

mor p̄ eiusmodi homines perpetuo sibi mini-
strari uoluit. Gallorū uero nomē a flumīe phy-
gię uetusto: quod tēplo huius deę uicinum est
tractum ferunt: cuius ut ferunt fluuialis unde
ea ius est: ut potans insanire compellantur.

¶ De duumuiris sacrorum

OVumuii sacrorum quantum monumē-
ta ueterum legens consequi ualui sacrif-
libris legendis carminibus quę sybille fatiq;
populi interpretandis pręerant ut Apollinis
sacri. aliarumq; cerimoniarum antistites erāt
et quotiens prodigia aliqua magnos aliquos
rerum euentus auspicantia emerfissent: lecti
sternis ad puluinaria deorum factis uti illoꝝ
minas aueruncarent: suppliciis sacris quę pla-
clabant. Eorum etiam ritu prospere gestis re-
bus supplicationes decernebātur. huius sacer-
dotii nullam ātea mentionem repperi quam
quo tempore edes Castori per filium Postumii
secundi dictatoris qui tunc duumuir dedica-
tus est: latio enim bello pater ipse dictator uo-
uerat: Ceterum cum multo tempore duo ab
hoc ipsum sacerdotium uiri creati essent: ac
plebs de suo quoque corpore creare consules
ceterosq; magistratus pergeret: neque ad ip-
sum satis uirium esset: obtinuit tandem ut qui
duumuii in eam diem creati fuissent: decem

uiri crearentur quinque ex patribus totidē ex plebe electis: quare ex duumuiris decemuiro appellari coepti sūt. ¶ De septēuiris epulonū

Septemuiratum epulorum quā ut coniectari potest genus esse sacerdotii presumatur: propter ea quod cum de uocatione uelalis sacerdotii agitur filie auguris decemuiro sacrorum flaminis septemuiro epulorum ab hoc sacerdotio excusationem meretur: Inter sacerdotia hoc ipsum subiungitur: ut cūq; id fuerit quoniam nihil quicq; de hac re mediocris etiam fidei auctoritatisque repperi: quod huic ordini officium commissum esset: ausus asserere non fui. Plinius tamen cū esset rationem habiturus cū quasi pp futuros astates timeret dixit stabat medio cōsularis: modo septemuir epulorum. Sunt ad huc romę in pyramide quadrato incisa hęc uerba. Opus absolutum diebus .c xxx. et testamento. c. cornelię. TR. Pl. septemuir epulorum.

¶ De magistratibus religioni nō spectatibus.
Sed qm nunc de reliquis magistratibus qui ad religionem non ptinent tractarintēdimus. aliiq; omniū magistratuū maiores alii uero mīores sunt: qui maiores: q uel minores essent paucis aīaduertendū est. Nā A. Gellius pleraq; hac i re ex. M. Messalę auguriis li

bris dicta reliquit: cuius uerba hæc sunt: patritio
 rû auspicia i duas potestates diuisa sunt. Ma- *Maxima au*
 xima sunt prætorû censorum consulû: neq3 ta *g fult prætoris e*
 men eorum omniû inter se eadẽ aut eiusdem
 potestatis sunt: ideo quod collegæ non sunt cẽ
 fores cõsulû aut p̃torû: p̃tores collegæ. cõsulû
 sũt Ideo neq3 p̃tores aut cõsules cẽsoribus ne
 q3 consulibus cẽsores: aut prætoribus turbât a
 ut retinẽt auspicia. At censores i ter se: rursus
 prætores consulesq3 inter se et uitât et obtinẽt
 auspicia. prætor et si collega consulis est neq3
 prætorem neq3 consulẽ iure rogare potest: ut
 quidẽ nos a superioribus accepimus: aut ante
 hæc tempora obseruatũ est: et in cõmentario
 .xiii. c. Tudicani patet: quia i perium minus p̃
 tor maius habet consul: et a minõr impio mi
 nor a maiore autẽ maior collega rogare iure
 non potest. Nos his temporibus prætores præ
 tore creante ueterum auctoritatẽ sumus secu
 ti: neq3 iis auspiciis in comitio fuimus: Censo
 res æque nõ eodẽ rogantur auspicio quo atq3
 consules et prætores. Reliquorum uero magi
 stratuû minora sunt auspicia: idest illi maiõs
 hi minores magistratus appellantur Maiores
 centuriatus inquit comitiis: minõs curiatim
 ac tribuni fiunt. Ex omnibus his Messalẽ uer
 bis inquit manifestum est: qui sint minores.

Magistratus: et quamobrē minores appellan-
tur sed et collegam esse et prętorē consuli de-
cet: quod eodē auspicio creātur. Maiora autē
auspicia dicūtur habere: quia eorum auspicia
magis rata sunt q̄ aliorū, consul ab oīb⁹ magi-
stratibus et cōtionem, et comitiatum auocare
potest: Prętor & contionē & comitia usq; qua-
q; auocare potest: nisi a cōsule. Minores ma-
gistratus nusq; neq; comitiatum neq; cōtionē
auocare possunt. Ea re qui eorū primus uocat
ad comitiatum: is recte agit: quoniam bifariā
cum populo agi non potest: nec auocare alius
alii potest si contionem habere uelit: uti ne cū
populo agāt. q̄uis multi magistratus simul cō-
tionem habere possint. Ex his uerbis Messa-
le manifestum est aliud esse cum populo age-
re aliud contionem habere: nam cum populo
agere est rogare quid populum & quod suf-
fragiis suis iubeat aut uetet: contioem autem
habere uerba facere ad populum sine ulla ro-
gatione.

¶ De Senatoribus

Senatorum originē a Romulo institutā
esse nemo ambigit: q̄ppe q̄ urbis parēs
et cōditor cum iam nouam ciuitatem uiribus
et robore iuuenum affatī a se mūitam cerne-
ret, haud minoris momēti fore ratus si eandē
cōsiliū ope fulsisset: exprimoribus patrum qui

um aderant ciuibus centum numero elegit. quos ob honorem patres: ob etatem senatores appellauit. ut apud lacemonios senes appellari eos qui summum quendam magistratum gerant Cicero ait: Qui uero ex his patrioris centum patribus geniti sunt. patritii nuncupati sunt. Hunc ordinem mox Tullus Hostilius expleuit alba a se diruta albanisque in urbem inductis. Tum Tullios Seruilios. Quintios Gegamos clodios in senatores accepit. Exactis autem Brutus regibus consul exhaustum bonis uiris senatum intuens: primores equestris ordinis ascribi in senatores operam dedit illosque conscriptos patres appellauit: ex quo tempore patrum conscriptorum appellatio locum habere instituit. penes hos quidem senatores adeo semper totius rei. P. summam inixa est: ut ne reges quidem consules aut dictatores: aut alius quispiam magistratus inconsulto senatu quippiam molliretur: adeo ut cum Tarquinus superbus pleraque preter senatus auctoritatem decerneret: tunc demum amisso regis nomine tyrannus appellaretur. Senatores uero triplicis ordinis fuisse repperi: alii enim patritii alii pedarii nonnulli uero conscripti appellabantur. Patritii sunt hi maxime qui centum illis patribus a Romulo lectis geniti sunt. Cō

*Senatores triplex con
alii patritij alij pe
ri alij conscripti appellab.*

scripti uero senatores hi qui regum cōsulum
cēforumue decreto in senatū lecti sunt. Peda-
rios autē senatores uariis rationibus appella-
tos inuenio. Alii, n. quod hi non haberent sen-
tentię dictionē in senatu: sed in aliorū senten-
tias pedibus irent dictos pedarios putant. A-
lii quod essent pleriq3 qui magistratus curules
adepti sella curuli in senatum ueherētur. Qui
uero pedibus iter facerent pedari nominabā-
tur. M. aut varro equites quosdā esse ait: qui-
bus amplioribus magistratibus fūctis nōdum
tamē acēsoribus ī senatores lectis nō esse ius
dicendę ī senatu, sententię cum tamē in sena-
tū uenire liceret: sed quas sententias prīcipes
dixerāt in eas descēdebant. De ordīe uero ac
ratione cōsulendi, senatus: quę usquā repperi
ea potissimū adiiciā. Aliqñ enim primo roga-
ri mos fuit: qui princeps in senatu acensorib9
positus fuerat: nōnunq̃ uero ut hi prius roga-
rētur: qui cōsules designati essent institutum
est: Cicero autem in eo libro quem inscripsit
Catonem maiorem de senectute Tantū alqñ
senectuti honoris tributum scribit quod ut q3
q3 natu grandior esset: ita prior in senatu sen-
tentiam rogaretur usu tandem introductum
esse dicitur: ut quē consul ipse rogasset: is pri-
or ex sententia uerba faceret. Alium tamen

quam consularem uirum rogari fas fuisse negant: Ex qua sane consuetudine. C. Iulius Cæsar in eo consulatu quē gessit cum. M. Bibulo tris duntaxat uiros extra ordinem rogasse dicitur. M. Crassum. C. N. pompeiū. et. M. Catonem. Post. M. Crassum. C. N. pompeiū ubi filiam in matrimonio sibi collocauit rogār primū coepit: Cuius uero. M. catonem rogaret: atq; is de quo consulebatur de re. P. nimis forte diceret: longioreq; pinde oratione uteretur: quā omne fere tēpus quod ē habēdo senatui tereret Cæsar iuatorem uocauit: Mq; catonē quoniā finem nō faceret prēhendi loquentē et in carcerē trudi iussit Catonem cum trahi imperio pararet senatus cōsurrexit et ad carcerē prosequēbatur: cuius rei quasi inuidia motus cæsar destitit: atq; emitti iussit De more autē habēdi senatus. M. Varro rogatu pōpeiū librū edidit cū ille primū cōsul cū. M. Crasso fuisset designatus: creditur qā foris militieq; ad eā etatē occupatus: uelle ciuilis cōsuetudinis cuius erat expers fieri p̄tior. Sed eum librū in ipsa Varronis etate periisse. idē ipse in epistola ad Opihianicū scribit: quā in epistola multa scribere Varronē id generis. A. Gellius incomētariis noctiū atticarū refert. Primūq; ibi scriptū fuisse per quas personas senatū haberi liceret.

Nominat dictatorem consules prætores Tri.
Pl. iter regem præfectum urbi neq3 ullis aliis
ius fuisse: senatum frequentem fieri iubere as
serit. Addit deinde extraordinario iure tribu
nos militares qui proconsulibus essent. Item
decemuiros quibus tamen imperium consula
re esset. Item triumuiros rei. pu. constituendę
causa creatos: ius consulendi senatum habuif
se. De præfecto aut urbi latinor3 utrũ senatũ
haberi liceret non satis conuenire ait: qui lice
re negauit quod ne ille quidem senator sit p i
de ius dicendę in senatu sententię non habe
at in rationem adducũt ea3 etate quę nõ dũ
senatoria sit creari. M. autem Varro et Acte
ius capito ius esse profecto huius senatus ha
bendi aiunt: quandoquidem et trib. ple. q̃ qui
nõ esset sonatores ante Accinium plebiscitũ
ius senatus habendi esset Scripserat etiam de
intercessionibus illis: uidelicet ius interdicẽdi
fuisse: qui uel ea potãte uel maiore fuissent iis
qui senatus: consultum aut plebiscitum: uel a
liud decretum rogarent De loco habẽdi sena
tus: aut senatus consulti rogandi nisi in locis
per augures constitutis quę tẽpla appellabãt
haberi rogariue potuisse negabat. Vnde & cu
riam hostiliam pompeiam & Iuliam cum pro
fana essent tẽpla per augures constituta sunt

17
De tempore uero habendi senatus ita ut dixe-
rit. Ante exortum inquit solem: aut post eius
occasum senatus consultum irritum esse. O-
pus et censorum fuisse per quos & quo tempo-
re factum seu consul esset animaduvertere. De
etate autem senatoria etiam adoleſcētibus se-
natorum senatum ingredi licuisse ueterū mo-
numenta legētibus apparet. Quominus uero
tandem in senatum illi etati uenire liceret
papii prętextati factum in causa fuit: ut Va-
lerius Maximus scriptum reliquit. Tunc igitur
constitutum ne cui paucioribus uiginti et quī-
que annis nato senatum ingredi liceret: ut a-
pud Plutarchum in uita Magni pompeii. Itē
apud ius ciuile romanorum quo nos etiā hoc
tempore utimur facile conspici. licet. Qui
uero senatum habiturus esset auspicari primo
atq; imolare hostiam debere idem varro cen-
sebat. Docuit etiam de diuinis rebus priusq; o-
humanis ad senatum esse referēdum. Item se-
natus consultum duobus modis fieri: aut p di-
ſcessionem si consentiretur: aut si res dubia es-
set per singulorū sententiam. De pignore quo-
que capiēdo: de multa irroganda senatori: q-
pro tempore in senatum ueniret debuit non
interfuerit. Quantum uero ad senatorum fa-
miliam pertinet: senatoriarum personarū ap-

pellatione etiā uxores contineri decretum est.
Adoptiuos autē filios & si antequā patres in
senatū ducti essent se se in adoptionē dedisset
senatores esse placuit. Siq; autē ex patritiorū
ordine plebeio homini se in adoptionē dedi-
derit patritiū tñ manere cautum est quam le-
gem ea tēpestāte nullā fuisse arbitror: cum. P
Clodius uir patritius quo tēpore tribunitia po-
testate fungeretur: qua ad v̄sus Ciceronē fac-
tione uteretur plebeio homini sed adoptādū
prēbuit cōtra senatorū filiē: nisi quę senatoriis
hominibus nuptui traditę essent clarissimarū
fœminarum noīe non cōtinerētur Senatores
uero filiū a patre emancipatū: et si filii nomē
iure ciuili amittit senatoriam tñ retinē digni-
tatē creditur. Postumi autem quīs post patris
mortē nascuntur senatorii tñ homines appel-
labantur: Eū uero qui postq̃ pater senatu mo-
tus est concipitur et nascitur non esse senato-
ris filiū proculus et pegasus opinabantur: siq;
uero ante cōceptus fuerit: q̃ eius pater senatu
moueretur: non nocebit filio casus patris quo
minus senatoris filius esse cēseatur: sed si pa-
ter anteq̃ cōciperet filium senatoriam digni-
tatem amiserit ac deinde decesserit filii autē
inaui senatoris potestatem reciderent: & si
non quasi senatore patre nati uideantur sena-

torii tamen esse censebantur. Mulieres autē senatoribus primo deinde inferioris fortis hominibus in matrimonio collocatę clarissimarum foeminarum ordinis non sunt. Itaq; impetrare plęraq; a principibus solent: ut nuptę iterum inferioribus uiris senatoria nihilominus maneāt dignitate. Vt dicitur diuum Augustulię Manię consobrinę suę indulisse: senatores uero senatorio ordine admotos quauis capite non minuuntur et ciuitatem retineant iudicare tamen ac testimonium dicere prohibet lex Iulia repetundarum.

¶ De Tribunis celerum equitum

Tribunos celerum equitum Primus Romulus creasse fertur: cum tres equitum centurias: quarum opera in omni rei publice discrimine uteretur ascripsit. Eas centurias Taciensium & lucerum appellauit. Rannensium a Romulo. Taciensium a Tacio. Lucerum uero denominatio ut Liuius placet incerta est. Quos autem ternos his prefecit uiros quos ex tribus delegit tribulus tribunos nominauit. Fuisse aut numero tercetos ait equites eo quod singulis curiis quę triginta erant. x. ascriuerit. Quod uero celeriter ac currere eos uoluit: si quando illorum opera res. P. indigeret appellari celeres uoluit. Sunt etiā qui a Celere quo

dam qui primus his ordinibus a Romulo prefectus fuerit Remi interfectore hoc nomen inditum esse opinentur: ut Ovidius in libro fastorum significare intelligitur. ¶ De quaestoribus

Questoribus creandis origo uetustissima est et ante omnes poene magistratus instituti sunt. Gratianus autem in eo libro quae de potestatibus scripsit ipsum etiam Romulum et Numam duos habuisse quaestores: quos non sua uoce sed populi suffragio creatos scriptum reliquit. Ceterum ut Romulum quaestores habuisse non usque quaque notum est. Ita Tullum hostilium regem quaestores habuisse constare inquit. Quod uero publice querendae pecuniae propositi essent appellatos quaestores aiunt. Quaestorum uero partim rerarii et urbanae pecuniae curam agere: prouincias partim exigendis uictualibus sortiri plerique ut ille gratianus dixit epistolis in senatu legendis occupari: hique nuncupari candidati principes. Non nunquam autem maleficia conquirent quaestoribus negotio traditum est: ex quorum exercendis quaestionibus quaestores dictos fuisse. M. varro oparii uidetur. Quaestores ut fere omnes reliquos Magistratus tam plebeios quam patritios promiscue creari obtinuit: quae potestas quoniam minoribus ascribitur neque prehensionem neque uocationem

habet: & quemadmodum priuati in ius ad p̄-
torem uocari solent: eadem gerendorum ho-
norum dicendęq; in senatu sententię initium
fuisse perhibet: etiam quia de capite ciuis ro-
mani iniussu populi non erat lege permissum
consulibus dicere. Propterea quęstores consti-
tuebātur a populo. qui in capitalibus pręssēt
rebus: hi appellabantur quęstores parricidii:
Quorum et meminit lex duodecim tabularū.

¶ De integra potestate

Omulo ergo humanis iam rebus sub-
ducto fluctuantibusque patrum animis
quo pacto rem publicam procurarent: quem
inde in mortui regis locum suffecturi aut quo
tandem pacto essent: ne noua multitudo sine
rege ac duce passim uagharetur: ac uicinorū
tandem satis irritatis animis urbem rectore
uacuam uis aliqua externa adoriretur: diffi-
cultati rerum consulere rati cētum patres ex-
cedere: de curiis singulos ex singulis legunt:
qui summę rerum pręssent. Ex his unum qui
cum insignibus imperii & fascibus esset decer-
nunt: quinque dierum spatium finiretur impe-
rium: eoq; pacto uicisim inter se sortiebantur
dum orbe exacto annus circum ageretur. Sed
huius imperii cum iam per tesum uideretur:
ac plebs pro uno rege centum sortitam esse

quereretur: audirētq; ea moueri patres: quod uel imperium posciturū esse uidebātur per speciem beneficii ultro offerentes rati summam potestatem populo permittunt statuunt ue ne plus iuris ac potestatis futuro regi permitterent: quam apud se se retinerent: simul decernunt quem populus ipse regem iussisset: ita demum ratum haberetur si patres auctores extissent. Tum rex contione aduocata quod bonum iustum foelixq; sit inquit. Quirites regē create: si dignum qui secundus a Romulo sit creaueritis patres auctores fient: atq; ea conditione regem creabant: apud quem ergo summa rerum erat: dum regia potestas uacans erat: interrex appellabatur. Apud minores uero romanorum cum rei. pu. causa abessent cōsules: neque habendis comitiis interesse possent: siue uitio consules creati essent: si dictatorem comitiorum causa dici non placuisset res ad interregnum deducebatur ac per iter regem consularia comitia habebantur.

¶ De duumuiris capitalibus
SI duumiratus capitalis repetere originem uoluerimus usque a Tulli Hostilii regis temporibus erit repetenda. Is enim bellum cum albanis gesturus: copias iam ecampis in aciem eduxerat. Tum Metius Suffectus albanorum dux regem romanorum ad col

loquium uocauit: ubi in conspectum uenerūt
diu de conditionibus pacis inter eos agitatus
est hanc tandem conditionē iniuerunt. Erant
in exercitu albano trigemini fratres: qui Curi
atii appellabantur: ut hi cum trigeminis Ho
ratiis romanis ferro dimicarent: utrius exerci
tus uictores essent: is populus cum bona pace
alteri imperaret. Armati ergo hinc oratii il
linc Curiatii in campum prodeunt diu uario
marte pugnant: ad extremum tres Curiatii at
que hi quidem omnes. faucii duos ex Hora
tiis obtruncant tertio integro relicto: iuuenis
ergo integer corporis animique uiribus ne si
stando triplices tutari ictus non posset ambi
campum instituit. Ex Curiaciis qui ualidior e
rat metu exanimatum fugere ratus persequi
illum egre licet pergit: Horatius ubi alterum
longe ab aliis esse cernit Curiatium aggredi
tur: parumq; ualidum facile obtruncat ac cur
rentem fratri ferre auxilium primo illo etiam
inferiorem & uix sustentem arma facilius
occidit. Tertium graui uulnere metuq; graui
ore minore negotio: cōfodit. Iuueni ergo Ho
ratio oīum consensu gloriosissimus triūphus
decernitur: triumphanti ergo cum omne ge
nus hoīū tū Horatia soror ueit obuiā. hęc ho
ratia alteri excuriatis forte despōsata fuerāt

que ubi conspexit occisi nuper a fratre uiri pē
dentes ab hasta exuias: lamentis & fœmine
o eiulatu complebat omnia: cuius rei indigna
tione sororem interfecit ratus publicam lētiti
am turbasse. Triumpho ergo actō Horatius
ad regem trahitur: in carcerem seruādus tra
ditur. Ergo omnium sententia Horatium ca
pite damnabat: sed recens tam insignis facti
memoria per multum fauoris a rege ipso sibi
uendicat. Dillationem ergo iudicii rex queri
tans tum primum duos uiros creat: quēstionē
iudicii ab se illos reiicit: Quid plura? duumui
ri plectendum capite Horatium pronuntiant:
sed Horatius ab illa sententia populum ap
pellat: res ad populi iudicium reiicitur. Tum
uero senis orbi que trium liberorum parentis
lachrymis: & pro contione orationibus acta
insignis actę rei recenter memoria rerum iu
uenem populus absoluit. Tum ergo duumui
ris capitalibus initium esse cœpit: unius tamē
augumēto triumuiri collegę facti sunt. Quod
uero capitalibus quēstionibus pręessent & car
ceris rerum capitalium agerent custodiam ca
pitales appellati sunt: cuius etiam magistrat⁹
in dannatione. M. Malii capitolini opera usū
.P.R. Liuius meminit. Eorundē inte ritu triū
uirorum in eos qui cum. L. catilina coniuraue

21
rant animaduersum est: ut meminit. Salusti⁹.

¶ De prefecto urbis

OE prefecto urbis nusq̃ antea quicq̃ reperitur quā d. sp. Lucretii patris Lucreti⁹ prefectura. Non tamen alios reges preter tarquiniū Superbū prefectos urbi creat potuisse negauerim. Quo se se res uertāt: cum regib⁹ proficisci opus foret: penes prefectum urbis summa rerum relinquebatur. Vbi autem imperium propagatum est totius italię iurisdictione ad prefectum urbi delata est. Omnia enim crimina quę per totam italiam admittebantur ut epistola diui Seueri ad Fabium Cillonem cautum est prefectura urbis sibi uendicat. In initio uero eius epistolę ita scriptum esse prohibetur. Cum urbem nostram fidei tuę cōmiserimus: quicquid intra urbem admittit ad prefectum urbis uidetur pertinere: Sed & siquid intra centesimum lapidem admissum sit: prefecti urbis ad cognitionem pertinet: si ultra centesimum lapide⁹ admissum fuerit: prefecti urbis notio non erit. Audiet seruos qui ad statuas confugerint: aut qui de dominis conquerantur: quod de suo peculio empti non manumittantur. Audient dominos egentes: et qui se egros esse dicant: desiderentq; sibi a liberis suffragium impēdi religandi etiam deportandi⁹

in isulam potestatem prefectus huiusmodi ob-
tinet. Siquis autem servum suum in uxorem su-
am adulterium commisisse asserit apud prefec-
tum urbis erit audiendus : neque est alienum
ab eius potestate : ut coram ipso interdicto quod
ui aut clam exercetur. Solent item ad prefec-
tum urbis tutores curatoresque remitti qui ma-
le in tutela curaque versati fuerint : quique gra-
uiore animadversione : quam ut suspectorum cri-
men incurrant indigent : seu quos probari pos-
sit datis nummis tutelam occupasse : seu accep-
ta mercede operam dedisse : quo minus idoneus
tutor assignaretur alicui : uel consulto circa e-
dendum patrimonium eius quantitatem minuis-
se : siue euidenti fraude pupilli bona alienasse
Id quoque iunctum est huic magistratu a diuo
Seuero ut mancipia tueatur ne prostituantur
Curare preterea prefectus debet : ut numulari
probe se agant circa sue professionis negotia
obeunda tempereturque ab his que leges non
admittunt. Si autem patronus se a suo liberto
docuerit : aut contumeliosum sibi libertum que-
ratur siue se conuictum ab eo passum : liberosue
suos : uel uxorem aut quid huic simile obiectum
fuerunt prefectus urbi adiri solet : & pro mo-
do querelam corrigere eum aut comminari aut
fustibus castigare aut ulterius procedere in poe-

nā solet. Quod si delatum se a liberto: aut cōtra se cum inimicis conspirasse doceat: etiam in re tali pœnam in eum præfectus constituet curam etiam rei macellariæ: omnis ut iusto p̄tio ueneat: at offitium præfecti pertinet: & ideo forum boarium suarium piscarium: et oletorium ad eundem præfectum pertinet. Ad tuendam quoq; populorum quiete dispositos stationarios milites habere debet: curareq; ut sibi quod ubiq; agitur p̄ delatores renuntietur. Potest etiam urbi interdicare negotiationi: protectionibus aduocationibus & foro ad tempus & imperpetuum Sed cum multo temporis præfectus urbi creatus fuerit. Demū illius dictione delata & ad prætorem translata: latinarum feriarū duntaxat creatris coeptus est: & cū ceterorū omniū magistratū fora quiescerent: soli præfato urbi latinæ subirēt: ne quis alteram magistratū speciē arbitraretur pleræq; quæ ad præfecti dictionē p̄tinere uidebātur de industria omissa sunt. ¶ De cōsulibus

Consularem potestatem regiæ potestatis exēplo accersitam fuisse uetustatis monumenta declarant: exactis. n. regibus duo uiri creati sūt: quibus præterquē quod ānuum imperium datū est nihil aliud immutatū est Itaq; lictores et trabeæ: ceteraq; regū insignia tenuerūt.

Quod autem consulere rei. pu. deberent cōsu-
les appellauere: iniunctumq3 ut omniū quę e-
re. pu. fore arbitrarentur diligenter curam a-
gerent. Primi cōsules post exactos reges fue-
re. L. Iunius Brutus et. L. Tarquinius: collati-
nus. Brutus cum collega egit: ut penes alterū
dumtaxat fasces forent: ne si penes utrunque
populus cōspexisset: duplicatum terrorem ex
uno ad duos reges quereretur. Duodecī erat
numero lictores qui cum fascibus uirgarum
securim cuiquam consulum pręferebant: quē
numerum lictorum collegisse Romulum fe-
runt: eo quod duodecim uultures in auentino
monte: cum auguriis cum fratre contenderet
inspexit Nonnullis autem atq3 idoneis aucto-
ribus hoc ut plęraq3 alia: scilicet apparitores
sellam curulem togam & prętextam ab etru-
scis populis finitimis asciuisse uerisimilius ui-
detur. Etruscos. S. cum duodecim populis cō-
starent: rege commīter creato unum lictore3
regi singulos exhibuisse. Lictores autem a ligā-
do dictos existimant: quod quem consules p̄-
hendi ligarique iussissent pręsto essent ad prę-
hendendum: & uenientes consulibus obuiam
de equo descendere iuberent. Imo aūt Bruto
altero ex primis cōsulibus ī bello extincto cū
solus. P. Valerius in consulatu remansisset:

hic enim in Tarquinii collatini locum fuisse et
erat: quod ille ob inuisum Tarquiniorum ge-
nus se consulatu abdicare compulsus esset: ut sunt
mutabiles vulgi animi: in ipsum non inuidia mo-
do: sed suspicio etiam cum atroci crimine ob or-
ta est: et cum consul aduocata cōtione se epurgas-
set auctor esse instituit ferendę legis: ut et ad-
uersus omnes magistratus esset prouocatio.
Tū uero consularis auctoritas regię potestati
lōge inferior esse cōepit ac libertatis iacta semi-
na mirum in modum coaluisse uisa sunt. Cōsules
a patribus creari: quod apud alios auspicia non
essent religionē fore aliquā creditum est. Profligato
tandem gallico bello scilicet quo. T. Man-
lius Torquatus torque hosti gallo: quē singu-
lari certamine occiderat detracto: Torquati co-
gnomen sibi posterisque suis clarissimum dedit: as-
siduis tribunitiis seditiōibus uicti alretum exple-
be consulē creandum concesserunt. Primus autem de
plebe cōsul. L. Sequatius creatus est et cum an-
tea tribunos militum qui procōsulibus essent ex
suo quoque ordine creari plebs obtinuisset: sepe
numero creatiōi tribunorum consularis potesta-
tis intermissio occurrit: adeo ut duobus aliquā-
do non nunquam pluribus: sepe etiam paucioribus an-
nis consulare imperium uacauerit. De constitu-
tione uero consularis potestatis id uulgo comp

tum est: habitis scilicet per cōsules: siue alter
duorum siue p̄ interregem aut dictatorem co
mitiis: quę tribuū centuriarumq; cōuentu ac
suffragiis constant: etiam ī campum martiū
accitis: qui consulatū petitori erant in campū
descendunt: atq; eo quod tunc candidis uesti
bus induti sunt candidati uocātur. In quē igit̃
populi suffragia consularib⁹ habitis: comitiis
auspicusq; rite peractis concurrebant: Is erat
consul designatus. Sed quoniā de comitiis ha
buimus mentionē: nō incongruum est hic nō
nihil ex his quę ad nos usq; peruenerūt ascri
bere. Comitiorum. n. alia calata tributa nun
cupatur: Calata uero dicta sunt quod calari p̄
lictorem. i. uocari: ea uero in centuriata et cu
riata diuidūtur: curiata ex curiis quę triginta
erant numero: et genus omne ciuium conti
nebant per curiatum lictorem uocabantur cē
turiata uero per cornicinem ex censu et etate
accersebatnr. Tributa uero ex omnibus regio
nibus urbis ac tribubus ut reor nūcupata con
stabāt. Centuriata autē fieri intra pomoerium
nefas erat quia exercitui ut ferūt nisi extra ur
bem imperari ius nō sit Propterea centuriata
incāpo martio haberi: quod exercitui impera
ri p̄sidii causa solitū sit. Illud prēterea neces
sarium cōsulatū petentibus: ut per se ipsos co

~ 4

mitiis interessent: p alios petendi facultas nullo pacto decernebatur. Quod etiam p scribendis ceteris magistratibus obseruatum uideo. Eam pręterea potestatem de qua agimus & filii familias: & sui iuris constituti consequuntur seq; ipsos apud se sua auctoritate emācipandi facultas est: Tandem etiam institutum ut qui cōsules fierent Ipso iure sine emācipatione a patrię potestatis uinculo liberarentur.

¶ De dictatore

Dictatorē albanos priusq; romāos habuisse quippe qui Metiū Suffectium habuerūt testis est. T. Liuius. Apud romanos uero primus dictator factus est. T. Largius primū consul: quo anno quibusue consulib9 nō satis cōstat. Illud uero liquet latino sabinoq; bello ipendente. Lx. ue populis in romanos cōiuratis concitate Manlio Octauio Tusculo Tarquini Supbi genero: qui eum penes exulabat dictatorē romę creari instituisse. Ea summa q; de; potestas apud romanos fuit: a qua nec p uocandi ius fuisse: et animaduersum in capite cuiusq; ciuis romani totiusq; rei. p. summam dictionem penes ipsum habuisse ueterū scripta testantur lectores & uniuersa regum insignia dictatori attribuer. Quod autem summū ei in populum ius summaque potestas fuit:

magister populi cognominatus est Ex quo factū ut qui potestatem aliquā de publico haberet ut pote illud a suprema dictaturę potestate ortū duceret magistratus: uelud acádido candidatus appellaret. Dictator autē nullo alio pacto creari consuevit: q̄ cū uis aliqua maior de ī prouiso ob orta īgentē urbi cladē minitari uideretur. Priusq3 nō nisi e patribus uelut plęra q3 alia dictatorem legi fas fuit tandē ut cętera quoq3 id ipsum īminutū est. Bello. n. quod populus romanus cū faliscis gessit: Tarquinięsi busq3 primus de plebe dictator creatus est. C. Marius Rutilius qui et ipse magistrū eq̄tum etiā de plebe hoīem. L. plautū dixit. Hūc magistratū qm̄ quam amplissimus esset non nisi sex mēses retinere licuit. Quod uero futuros dictare magistratus solitus sit appellatū esse dictatorem. M. Varro ait huius etiam prętextu magistratus. L. Sylla ac deīde iulus Cęsar rē pu. oppressere tyrannidis inuisum atq3 īfame nomen euitare cupientes. De dictatore ergo quantum per ueterum disquisitionem licuit diximus. ¶ De magistro equitum

Q uales tribūi celerum apud reges: tales ferme apud dictatores magistri equitū fuere: et ut dictatori ius summum in populo fuit: ita in omnes milites et accessos magistro

equitum fuisse traditum est. Primus magister equitū. S. Cassius fuit. T. Largio primo dictatore creatus. Id demum officii fuit magistris equitū apud dictatores: quod tandē præfectore prætorio apud Cæsarem.

¶ De tribunis plebis.

Tribunis plebis creandis initium fuit secessio plebis a patribus in montē sacrum facta. Transacto. n. bello hinc uolscoꝝ: illinc equoꝝ atq; sabinoꝝ: cū ex promissis patrū ferendę legis deliberanda a nexibus fœneratorum plebe spes certis quibusdā iudiciis uersaretur: quæ tñ quadā calūnia ptrahi uideret. M. Valerio dictatore creato: q ad populares seditiones comprimēdas: ingensq; gerēdum bellum mutaret: cūq; pro plebe ad ferēdā legem intercedere cœpisset: & q se & plebem frustrari uideret: magistratu se abdicauisset: accederetq; ad indignitatem plebis: quod patres plebis animos a seditionibus auertere rati: sub pretextu sacramenti consulibus præstiti nouo bello cogere ad militandū annitebant. Plebs permoleste id ferens, in montē sacrorum: q est trans Anienē tertio ab urbe milario secessit: quod cū ingētem trepidationē incussisset patribus, quonā modo enim urbem omniū militū robore exhausta si qua uis belli

d

aliqua ex parte irrepsisset: tutari rempu. facultas dabat: Menenium Agrippam summę ea tempestate auctoritatis uirum plebi carū pariter ac patribus / legatus ad componendam popularē seditionē decernūt: Qui graui usus oratione: in qua apologum de conspiratione mēbrorū uentrē contra induxit: quēadmodū siquā uentri ea cōspiratio cladis attulerit: usq; eo deliniuit plebis aīos: ut illi9 opa pacē patribus iniuerit: in cuius pactione fœderis conuenit uti plebeios ī urbe magistrat9 obtinerent. Duos ergo tribunos tum habere plebs cœpit L. Virginio et. T. Veturio cōsulib9. Alia rursus secessiōe tres additi Appio Claudio et. C. Quintio cōsulib9. Mox qnq; itē alii cōsulib9 M. Horatio puluillo & Q. Minutio hoc pacto decē tribunis ī plebē romanā fuit iurisdīctio. Tribunorū uero demū tāta creuit auctoritas: ut q̄cqd senatus decreuisset / ita demū ratum haberetur: si tribuni approbauissent. Stabant ergo ī uestibulo curiꝝ: ubi habebat senatus: templū enī ingredi nō licebat: & quęcūq; senatores decreuissent / tribunis animaduertenda proferebant: ut si pro rep. fore uideretur / approbarent: cetera ad arbitrium reiicerent: tanquam senatusconsulta approbassent T. litterarū in tergo adiciebāt: haud alio qui-

dem pacto rata iudicatum iri. Sed de tribuni-
tia potestate si latius quicquam patere nobis
uoluerimus: Labeonis Antistii iuris peritissi-
ma cōstat sententia: cuius uerba quēadmodū
apud Aulū geliū scripta reppi: ita ipse scripsi.
In quadā inq̃t epistola Athei capitonis scrip-
tum legimus Labeonem Antistiū legū atque
morū Populi ro. iurisq; ciuilis doctū apprime
fuisse. sed agitabat inq̃t hominē libertas quē-
dam uecors usq; eo ut diuo Augusto iā prin-
cipe & rempu. obtinēte ratū pensumq; nihil
haberet: nisi qđ iustū sanctū in romanis anti-
quitatibus inuenisset. At deinde narrat qđ idē
ipse Labeo p̃ uiatorē a Tribuno pl. uocatus re-
spōderit: Iussit enī ei qui missus erat ad tr. pl.
redire: eisq; dicere Ius eos nō habere: neq; se
neq; alium uocādi: quodāmodo moribus ma-
iorum tribuni prēhensionē haberēt uocationē
nō haberēt posse igit̃ eos uenire & prēhendi
se iubere: sed uocandi absentē ius nō habere:
Idemq; etiā apđ Varronē in libro rerū huma-
narum scriptū asserit idem. A. Gelius: qđ sane
Varro cū triumuir esset: asserit a tr. pl. nō uo-
catus fuisse: & cū tr. pl. esset: neminē uocari
iussisse: maxime uero patres tribunorū ī inter-
cessionib⁹ extiter̃. Id qđ est uim a cēteris ma-
gistratib⁹ phibere fieri: aut minores ī legibus

ad populum ferēdis: quę plebescita appellan-
tur: in quibus sane rogandis patrum interesse
nulli ad modū ius fuit. Quinetiā in prouinciis
pro consularibus assignandis ut uidere apud
Plutarchum in uita. M. Catonis maxime ī tri-
bunatu. P. Clodii licet: Illud etiam obseruatū
est inter tribunos: ut si ceteri oēs unā rem pro-
bassent: unus uero id plus phibuisset: cæteris
quidem omnibus in ea prohibitionē polleret:
reliquos omnes facile impedire posset.

¶ De proconsulari potestate.
QUAE hac quidē potestatis spem nihil quicq̃
prius repperi q̃ bello a Populo romano
cum equis infelicitē gesto maximoq; terro-
re urbi illato. Tum enim cōsul qui in urbe re-
manserat: quo celerius delectū facere posset:
procōsulem creauit: q̃ obseſſo collegę auxiliū
afferret: creatus est igitur. T. Quintus pcon-
sul Posthumio Albo & Spurio Fusco consuli-
bus. Quod uero pro consulibus mitterentur.
eorumq; uice functuri essent: proconsules ap-
pellati sunt. His magistratib; cetera quidem
cōsularia insignia cōcessa sunt: preterq̃ quod
sex dumtaxat littoribus uti iniunctum est: qua
tempestate nō ordinaria quidem sed delega-
ta iurisdictione pconsul: de quo agimus: ute-
batur: quāuis postea usu euenit: ut ppria huic

magistratui iurisdictio competere instituerit. Propagatis enī imperii finibus / cōpluriumq3 & ingentiū belloꝝ administrādoꝝ cura exorta obseruari coeptū: ut quo quique anno consules fuissent / sequenti pconsules remanerēt in uarias puincias: cum imperia sortirentur. De finibus aut pconsularibus quę nancisci potui: ea breuiter subiiciam. Potestatē suā proconsul nisi in ea prouincia quam est sortitus: exercere nō pōt: quāuis uoluntariā (ut aiunt) iurisditionem eam esse auctoritatem manu mitterē seruos suos apō se uolētes: aut se adoptandos dare passim prestare. Contentiosam uero iurisditionem preterq̃ in puincia tractare nō pōt: nec quicq̃ in ea puincia negotioꝝ exoriet: quin ad pconsulis administrationem ptinere solet. Sin aut fiscalis causa inciderit: melius faciet ad pcuratorē Cēsaris deferre. Si uxorē secum in prouinciā duxerit: qđ nō fecisse decentius putabit: ea quę delinquerit in eam ipaz aīaduertet: ob sonus dono missis ut prorsus abstinere non debet si in accipiendis modū seruare nalde enim inhumanum est a nemine accipe: passim uero uilissimū & penitus auarissimū. Ab aliis uero reb9 dono missis oīo abstinere pconsulē oportet. Item ab emptionib9 omniū reꝝ præterq̃ uict9 quotidiani

causa. Lites uero quę seriosa excussione ani-
maduersioneq; indigent / summam ptracta-
re ac diffinire nō debet: quę cognitionē exa-
ctiōem nō desiderāt: ut obsequiū a liberis &
patrimoniis exhibent: a liberis sūmatim ani-
maduersa pnuntiā poterit. Par aut obsequē-
tes patronis suis liberos cū uerbis paulo atro-
ciorib⁹ exterreat: tum etiā fustiū castigatione
coerceat absq; iudicio sapientis ac fori strepi-
tu. Nō habentibus aut aduocatū ob inopiam
seu aduersarii potentiā ultro exhibeat: ac de-
niq; uniuersa expediat: quę mero(ut aiūt (im-
perio solēt. Id. n. significat gladii potestātē in
facinorosos suosq; aiaduertēdi. S; qm nego-
ciorum puincialiū multitudinē p seipm obire
proconsulem difficile est: legatū habere pro-
consules solent: de cuius officio pauca uiden-
da sunt.

¶ De proconsule legato.

Solent pconsules ob rerū gerēdarū multi-
tudinē in prouincia legatos statuere: qui
nō propria quidē: sed mandata iurisdictione
utant: quos pri⁹ etiā q̄ in prouinciā puenerit
sibi substitueri possunt. Siquid aut legato occur-
rat: cuius rei grauitas exactiorē diligentia exi-
gat: ad pcōsulē legatus remittere debet: neq;
enī aiaduertendi coercendi: seu atrociter uer-
berandi legato licentia est. Iudices tñ litigan-

tibus tutores et pupillis dare pōt: custodiarq
 quę p prouinciā dispositæ sunt in stationibus
 Procōsul legatā cognitionē cōmendare: nec
 prius q̄ e prouincia pcōsul discedat legatū di
 mittere cōsueuit: & si diē suū obierit: in puin
 cia pcōsul ita demū sibi mādata negocia exi
 get: ac si res itēgra nō iueniat. Si uero abesse
 a prouicia pconsulē fortasse cōtigerit: causas
 etiā quæ animaduersionē exigāt, delegabit.

¶ De ædilibus plebeis.

A Ediliatē plebeiam p uetustissimo magi
 stratu hēo: & utrū añ Tr.pl. creari cœpe
 rint: ambigo: memor q̄ exactis regibus ac se
 cessionē in sacro mōte factā plebs maxia qdē
 pars Po.ro. tāto tēpore absq̄ aliquo ī rep. ma
 gistratu: a quo tueret: extiterit. Quin apō Li
 uium haud multo post Tr.pl. creatos pestilēti
 quodā tēpore cū & cōsulū alter obiisset: alter
 uero egrā aīaz traheret: apud ædiles plebeios
 & cōsularē & tribunitiā potestātē & tādē to
 tius reip. sūma recidisse cōstāt: nō q̄ illos tūc
 primū creari cœptos appareat: sed q̄ lōge an
 tea creatos eē potuisse facile sit: crescentibus
 aut plebeis opib⁹ ita ut etiā dictatores ac pōti
 fices de suo quoq̄ corpore pręstaret: atq̄ pa
 tres multotiens certamine a plebe uicti: duos
 ædiles a patrib⁹ creandos puicerūt: nā cū edi

libus plebis ludos faciendos solēnesq; pro ordinibus in cōcordiā redactis dies in fastis referendos mādarēt: negarētq; se id esse facturos ēdiles plebis / cōclamatū esse a iuuenibus patritiis dicit: se id honoris deorū īmortalius causa libenter acturos: ut alii ēdiles fierēt: quibus cū ab uniuersis gratiæ actæ essent: senatus consultū factū est: ut duos uiros ex patribus q; ēdiles forent dictator populū rogaret: patres comitiis auctores forent. Duo ergo cū patritii ædiles creati sunt: CN. Quinti⁹ capitolin⁹ & P. Corneli⁹ Scipio: sed duos tādē ædiles creatos alios a Iulio Cēsare: q; quoniā frumēto præessent: cereales appellati sunt. Apud idoneos inuenio auctores: ēdiles a sacraꝝ ēdium quarum gerebāt curā / appellati sunt. Curules uero hi q; ex patrib⁹ creati sunt: quoniā sella curuli ueherentur: cognominati sunt. Plebei uero et curules iam adeo manifesto cognomine sunt: ut interpretatione nō egeant nostra instituire quīs causa: quibusue in spectaculis fierent / ad ædiles partes ptinent. Id etiam erat haud leue ēdilitatis munus: ut sua quisq; ædilis fact⁹ impēsa ludos p̄ modo patrimonii ac dignitatis suæ celebrādos pcuraret: cuius instituti. M. Cicero in his libris quos de officiis inscripsit: cū de sua & magni Pōpeiī ēdilitate

meminit: locuples testis ē. Asconius autē Peditius Pópeium ædilem creatū / theatrū qđ sua impensa ædificauerat / magnificentissimis ludis in quibus currus cū elephantis induxerit: dedicasse ait. Idē etiā & argumētis comoediarum quib⁹ nomīa ædiliū q̄ ludis præsuerāt: ascripti sunt / facile est añaduverte. locorū aut discretio & cuilibet ordini pro dignitate assignatio ædiliū muneris est. Valerius maxim⁹ scripsit Attiliū Serranū & L. Scriboniū ædiles senatus ac plebis loca secreuisse. Qđ si seruū qđ spīa / aut iumētū morbosū / aut uitiosum p̄ integro sanoq; uēdiderit: edicto ædiliū emptori succurreret. Qđ uero cloacę publicę & aquę ductus cęteraq; edificia lauta: mūda: integraq; & expedita asseruarent: ædiliū officiū est. Deniq; qcquid reꝝ uitiosorū p̄ sincero fractū p̄ integro usq; uenisset / ædilitio edicto redhiberi solet.

¶ De decēuiris legū ferendarū causa creatis.

O Ecemuiris summā potestātē in euntibus magistratibus oēs qđ rēp. regebant exsoluere: quibus creandis hoc ī causa fuisse phibet. Plebe. n. quotidiana seditioib⁹ tū ob creādos ō plebe magistrat⁹: tū ad offerēdā legē de soluēdo a nexib⁹ fœneratorū sepe etiā de cōnubio: ut inire liceret cū patrib⁹: nōnunq; ob fe-

rendam legem agrariam diuina simul huma-
naq; oīa miscente: & tandē cōmunes quasdā
leges ferre petenti ne q̄s eēt inuidiē locus / le-
ges extraneas accersi placuit. Missi ergo tres
athenas legati sunt: q̄ inclytas leges Solonis
scriptas ferrēt: iura etiā & mores aliarū ciuita-
tum noscerēt. Hi fuere Sp. Posthumi⁹ albus
A. Mālius & P. Sulpicius camerinus. Legati
igit̃ anno tertio quā recesserant / leges scrip-
tas referūt po. quibus fane censendis promul-
gandisq; cēturiatis comitiis / qđ ut sanctiores
essent / fieri oportebat: decē uiros creāt: q̄ suo
arbitratu leges promulgarent. Hi fuere Ap-
pius Claudi⁹. T. Gerūtius. P. Sextius. L. Ve-
turius. C. Iulius. A. Mālius. P. Sulpici⁹. P. Cu-
riati⁹. T. Romulus. Posthumi⁹ Claudi⁹. Pla-
cuitq; ne ab horū potestate eēt puocatio. Pe-
nes uero alterū ut fors foret quoadusq; omnē
numex psuasissent certis diebus lectores fo-
rent. Eodē ergo anno decē tabulas edūt: pote-
statem inspiciendi oībus faciunt: edicunt: agi-
tent secum oēs si qđ emendari / suppleri / mi-
nuiue qđ opus esse censeant / omniū senten-
tias æquo audituros eē aīo. Postq̄ satis emen-
datas eē apparuit / decē tabulis scriptas leges
centuriatis comitiis pferūt: ac simul se magi-
stratu abdicant. Cum uero rumor pcrebuisse

duab⁹ aliis tabulis ius Populi ro. plenū & ab-
 solutū fore: iteq; habitis comitiis alii decēviri
 subrogati sunt. Tum Appi⁹ cui comitia datū
 haberi fuerat sese cōtrarius fasq; decemvirū
 creat. Collegę fuere. M. Corneli⁹ maluginen-
 sis. M. Sergi⁹. A. Minutius. Q. Iubilati⁹. Q.
 Petilius. T. Antoni⁹ merēda: Iulius Spurius:
 Opi⁹ cornicen. M. Rabilepius. Operepretiū
 est audire q̄ hi decēviri p̄ spem ac libidinē do-
 minādi oēm reip. speciē idib⁹ maiis quo inie-
 re magistratū cū duodenis singuli fascib⁹ fo-
 rum cōpleuere. Neq; enī ad rē p̄tinere demi-
 secures qñ absq; puocatione creati essent: in-
 terpretabātur. Dece⁹ ergo regū instar primo
 cōspectu prębuisse ferūt. Incredibile est enim
 quātū ea res urbi terrorē iniecerit. Neq; suus
 urbem fefellit timor: primū cū abstinere a pa-
 tribus cœpissent: in humiliores crudelitātē li-
 bidinēq; exercebant: hominū nō causas toti-
 erāt: ut apud eos grā potius q̄ æqua ui iudicia
 haberēt. Domi cōtrahebāt: p̄nūtiabāt ī foro.
 Sigs collegā appellass; ab eo quē appellauis-
 set ita discedēbat: ut pœniteret primo d̄creto
 nō stetisse. Opinio etiā fuit foedus clam inter
 eos iure iurādo dictū ne comitia haberēt: ppe-
 tuoq; decemuiratus possessum semel obtine-
 rēt impiū. Hac cōditione iam maior āni pars

processerat: & duę tabulę ad decem adiectę fuerant: nec quicq̃ aliud superat: nisi ut centuriatus comitiis pferent. Hoc pacto cū laberetur annus: nullaq; comitiory mētio haberet: & quāuis anni factos exactiōe priuatim plebs obstreperet: ac libertatē penitus āmissam cōquereretur: eo illi nihilo cōmuniore facta hac petulantia abutebant. Sed duos urbanos strepitus nuntiātū bellū a sabinis equisue impendere paululū intercidit. habito enī delectu decemuirī armato exercitu in bellum prodeūt. Dum bellū uario euentu gerit: Appius Claudius decēuir q gerēdis rebus urbanis remanserat plebere uirginis cuius amore deflagrabat, stuprādę cōsiliū capit. Pater eius, L. Virginius q tum honestū ordinē in castris ducebat: Icilio cuidā uiro tribunitio puellā desponderat. Hęc uirginē forma egregiā cū Appius prece & pretio temptasset pellicere: parūq; sibi succederē cuncta cerneret: animū ad crudelitātē supbia mq; cōuertit. M. Claudio clienti negocium dat: ut coram se p tribunali sedēte puellam in seruitutem asserat. Cæteros omēs qui in libertatem asserant, reiecturū promittit. Oportunitatem ergo nactus Claudius libidinis minister transeunti p forum puellę sceleratas manū iniecit seruam suā: seruaq; natā

31
appellans: ac sequi se puellam iubet: cunctan-
tem ui abstracturus esse uidebat. Cum ad cla-
morem erepte nutricisq; fidē Quiritū implo-
rātis multitudinis concursus factus eēt: iamq;
aui tuta esse uidebat: tum Claudius nihil esse
opus tumultu ait / se iure crassari: si non crede-
rent: ad tribunal sequerent. Cum ad tribunal
uentū est: prętor apud argumēti auctore agit
puellam domi suę natā furtoque subtractā in
domo Virginii pro filia esse suppositam: In-
terim dominū ancillā sequi: quod ita æquitas
dictaret: interloqueret. Cōposuerat ita se fa-
cturū Appius: ne sine causę cognitione pñun-
tiare in seruitutē uideret. Tūc aduocatis puel-
lē intercedentibus / patrē reipu. causa abesse:
Iniquū de liberis absentibus agi: cęteraq; hu-
iusmodi allegantibus / Icilius uir & Munitori-
us auus superueniunt. Iciliū autē ut erat uir
acer multa intrepide uociferantē Appius per
littorem submoueri iussit. Sed cū ille constan-
tissimo aīo resistere pergeret: ac multitudinis
concurfus ingens fieret: Appius exortus tu-
multus nouandi res occasionem faceret ua-
des de uirgine in posterum ad diem in iudi-
cium sistenda dari iussit. Interea patrē accer-
sunt nuntii: aduolat in urbem pater: ac prima
luce fordidatus filiam ob solesā ueste cū ali-

quot matronis secum in forum ducit. Vociferat opem ferat: lamentatione & querelis oia implet. Idem Icilius. Idem puella ac matrone faciunt. Aduersus hac oia Appius obstinato aio tribunal ascendit: uindicias secundu seruitutem decreuit. Quod decretu cum ingentem admirationem icussisset: ac M. Claudius iret ad comprehendenda uirginem: tum pater intentans in Appiu manus Icilio inquit: non tibi Appi filiam despondi: ad nuptias / non ad stupru educaui. Sed queso primo dolori ignoscas: siquid sum in te inuectus inclementius. Sinas ergo me untricem percunctari falso pater sim: ut re comperta æquiore hicaio disceda. Seductam ergo filiam percunctandi pretextu rapto e tabernaculo lanii cultro filiam interemit. Quid multa? rei indignitate pariter oes comoti in forum concurrunt. Appius autem ut tumultuari coeptum uidet: qd uitae cosuleret, obuoluto capite effugit. Plebs ergo recuperanda libertatis occasione nacta arreptis armis duce Virginio i auentinu secedit: nec minus Icilius in castris militum concitat multitudinem: plebisq3 urbanae exemplo decem tribunos militares creant: ingentiq3 cu exercitu ad urbem accedunt: alteri se exercitui coniungunt. hoc pacto armata plebs secedere statuit. Eo ergo qui

cunq3 p̄ etatem ualitudinēq3 potuerūt cū uxo-
ribus liberisq3 puenere: his tātis motibus per-
culsi decemuii senatū frequentē fieri iubēt.
Rogāt qd e rep. fore cēsent edicē. Demū cū
multa ultro citroq3 ī senatu agitata essent: ac
plerique senatores intrepide decemuiros ora-
tione castigassent / decē tarquinius appellan-
tes / decēuii tandē futuros se in potestate pa-
trū affirmarunt: modo se se ab iniuria tue-
rentur: ac simul legatos mittere ad res cōpri-
mēdas statuūt. Missi ergo legati. M. Horati⁹
& L. Valerius probatissime estimationis uiri
de cōditione pacis cū plebe agūt. Petebat autē
plebs iter cōditiones pacis ad suppliciū decē-
uiros: qđ legati primū cōpositis orationib⁹ di-
suaderūt plebi. Contēta igit̄ plebs fuit: ut sui
sibi tribuni restituerent̄: & ut cōsueuerat / re-
diret̄ ad cōsules. Interim abdicāt se magistra-
tu decemuii: comitia cōsulibus tribunisq3 cre-
andis habentur. Hoc pacto creatis exactisq3
decemuiris ad prioris formam regiminis re-
ditum est.

¶ De p̄fecto annonę.

Quoniam de potestatib⁹ agit̄: ratio etiā ad-
monet ut ō p̄fecto ānonę extra ordinē
tūc creari cōsuetō nō nihil adiciā. De quo sa-
ne magistratu nihil anna pri⁹ reppi q̄ Appio
Claudio & P. Seruilio cōsulibus. Eo qñ anno

quo Tarquinius superbus cōsul apud Aristodemū tyrannū mortuus est. Tum inter cōsules orta cōtentio dicitur de dedicatione ædis Mercurii: quæ fane hac cōditione sopita est: q̄ uter dedicaret Mercurii ædem: is quidem annonæ præesset. Populus dedicationē dedit M. Lecturio primippillo nō tam ob hominis meritū q̄ ob ignominiā cōsulū haud probe in magistratu obuersatorū. Ceterū ut hoc apud Liuium nō mihi planū usquequaq; apparet: credo errore scribentium. Ita de L. Minutio præfecto ānonæ haud multo tēpore post usq; quaq; manifestū est. huius magistratus difficili tempore & caritate ānonę usus potissimū atque opera exigebatur. Frumētum undique coemēdum & si quis ultra proprios usus possideret in medium ponendū curabatur aduehi undique: & aduectū isto pretio uenire nitebatur: cuius ope magistratus egregia. p. r. penuria laborāti sepe opera nauata est. Eam potestatem: de qua agimus: cū Pompeius ille magnus gereret: atq; e sicilia cum magna ui frumenti soluere pgeret: ac gubernatores classis non se cōmittendos maxime sequenti pelago dicerēt illam saluberinam reipub. uocem edidisse dicit. Nauigare enī inquit necesse esse: uiuere necesse nō esse. Tātus præterea ānonę

huius causa fauor auctoritasque accessit: ut quæ
alioquin persone ad accusationem nimis idoneæ
essent, hac tamē in causa admitterentur. Hu-
iusmodi sunt mulieres infames: & quæ sunt
eius generis: quo nos etiā utimur. Sed de præ-
fecto annonæ satis dictum est.

¶ De tribunis militum consulari potestate.

Quæ rebris quid secessionibus plebis a patri-
bus quibus consules de suo quoque corpo-
re creari peteret: externis etiā bellis ingruen-
tibus plebeque ipsa delectū pati negante: coacti
tādem patres sunt: ut aut ciuibus ac hostibus
de uictoria cōcederent: ab eorum aut sententiis quæ
tr. pl. cedere uiolandos putarēt: quos fœdere cū
plebe icto sacrosanctos haberēt: primores pa-
trum abhorrebāt. Per hæc cōsilia eo res dedu-
cta est: ut rogatione Camilli tribunos militū quæ
pro cōsulibus essent tam ex plebe quæ ex patri-
bus promiscue creari patres sinerēt de cōsuli-
bus nihil imutaretur. Tres ergo tribuni consu-
lari potestate quæ militares appellarentur: creati
sunt: hi quoque cōstituti sunt uario numero. Inter-
dum enī uiginti fuerunt: Interdū plures: non
unquam pauciores. Sed de superioribus tantū tri-
bus hi fuerunt. A. Sempronius attracinus. L.
Attilius & C. Celius patritii omnes. Plebs. n. eo
dumtaxat contenta fuit: quid eius ratio habi-

ta esse uideret. Tunc igitur primo a consuli-
bus ad tribunos militares consulari potestate
uentum est. M. Genutio & P. Curatio consu-
latu abeuntibus: penes quez fane magistratū
& ipm nomē indicat. Eadem quē apud cōsu-
les potestas erat collata: est nominibus tantū
īmutatis ac plebis ratione haberi cōcepta.

¶ De censoribus creatis

QUoniam ob multa & uaria bella ciuilesq; se-
ditiones romę plurib9 annis populus in
census mansisset. neq; esset lustrū aliquod de
more conditū: neq; diffiniri census posset: ne
ue cōsulibus cū multū bellorū īmineret: id ne-
gocii agere operepretiū esset: mentio inita est
a senatu rem uidelicet operosam & minime
consularē proprio magistratu indigere: cuius
cribarū ministeriū custodięq; & tabularū cura
arbitriū formulę censendę subiicerent. Tum
duo cēsores creati sunt: Papirius & Sempro-
nius: censuiq; habēdo p̄fecti ab eaq; recen-
sores appellati. M. Geganio Macerio & T.
Quintio capitolino consulibus. Institutūq; ut
quinquēnio is magistrat9 p̄duraret: qđ tandē
tempus ob censorū insolentiā īmutatū est: ad
annūq; redactū a Memertio æmilio dictato-
re: Iulio Virgilio. M. Appio consulibus. Mirz
quippe dictū est quāto censurę initium parua

a re ortum incremēto adauctum extiterit. Eo quippe puenit: ut morum disciplinæq; romanæ senatus equitūq; regimen: decoris dedecorisq; discrimen sub eius dictione magistratus priuatorū ius publicorūq; locorū uectigalia poro. reposita essent in senatū allegere senatus principē describeres censum agere: lustrū cōdere: equos adimere: Quos autē putassent parum dignos / senatu amouere: ut fecisse fertur C. Fabritium: q; censor. P. Corneliū Ruffum patritium uirū senatu amouit: q; decem pōdo argēti facti p cōuiuio apposuisset. M. autē Cato cēsor. C. Flaminii fratrem senatu eiecit: q; exoratus a Scorto ut aliquē ex his q in uinculis erant: obtinebat enī p cōsulari impio gal- liam: securi percuteret / obtempauerit. Quid dicam q̄ leuissimis de causis censoriā in uene- re notā cōsueuerunt? Nimis corpulentis mili- tibus unguētoq; nitidis equis ademptis igno- miniaq; notatis exercitu dimisere. Equiti ro- mano nimium compto splendidoq; equum strigosum & uix pellem ossibus herentem ha- benti: cum ob equitantes urbem censores ue- nissent obuiam perconctantibus: ut qui ipse tam uber atque comptus equus tam macilen- tus & squalore obsitus esset. Hic eques roma- nus quoniam inquit ipse me curo: equum ue-

ro statuis meis seruo: uisum est id parum reuerens responsum: atque ob id ignominia a censoribus notatus est. Ciuem romanum qui altius oscitauisset in auditorio censorum ignominie nota affecerunt. Sed cum id rescissent non incontinentia: sed ualitudine factum esse illico restituere. Cum celebrationi quorundam sponsaliorum interessent: uirumque num eam uxorem ex animi sui sententia haberet / de more interrogasset: illeque ex parentibus non aut ex animi sui sententia se habere responderet / e uestigio labe ignominie compulsus est: magnopere enim ab eorum maiestate alienum esse rati sunt: & in conspectu censoriae seueritatis leniculus homo adeo ridiculose fuisset chacinatus. Multa in hoc genere dici possent: sed committenda sunt. Illud autem non est pretermittendum: quod altero ex censoribus morte subducto alter inde mortui locum sufficere religio fuit. Itaque reliquum abdicari se magistratu: ut duo in integro censores crearentur: institutum est. Id enim huic obseruationi causam dedit: quod eo anno quo galli romam coeperunt altero ex censoribus mortuo alter quidem inde mortui loco fuerit substitutus: omnes ergo uisum est / & pro lege perpetuo: ne id amplius fieret obseruatum est. Censores uero cum preterquam ex patribus creari aliquando nefas fuerit: Id

35
quoq; ut cetera imutatum est: atq; indifferen-
ter fieri coeptum. Illud etiā censoribus nego-
cium datū est: ne ī fœnore modus excederet.

¶ De triumuiris colonię deducende.

ARicini atque ardeates cū de ambiguo
agro sepe bello certassent: multis inui-
cem cladibus fessi: populū ro. tādē ea de re
iudicem cōstituere. Cum ergo utriusq; ciuita-
tis legati oratū causa uenissent: concilio popu-
li a magistratib⁹ dato magna cōtētiōe actū
est. lamq; editis testibus cū trib⁹ uocari & po-
pulum inire suffragium oporteret: consurgit
Scaptius de plebe magno natu: Et scilicet in-
quit consules de repu. errare ego populum in
hac re non patiar. sed cū quasi uanū & delir⁹
reicerent cōsules: audiendūq; prorsus nega-
rent p̄gētem uociferare publicā causam pro-
di per lictorē submoueri iusserunt. hic ille tri-
bunos appellat. Ad eos admissus tertiū & no-
nagesimum annum se agere inquit. Cū agrū
de quo duo populi ambigāt: tenere memoria
fixum neutrius populi: sed coriolanorū fuisse:
atque eo se tempore militasse: quo captis co-
riolanis is ager iure belli po. ro. factus eēt: pro
inde se magnopere suadere po. ne inutili pu-
dore suam causam damnaret. Mouit nō tam
hominis auctoritas q̄ cōmoditas ususq; agri

tantumq3 tribunitia potestas ualuit ei: ut cum hac de re latū esset ad populū lex de agro po. ro. adiudicando promulgaret: fane factū maxime dehonestauit Maiestātē po. ro. multūq3 apud finitimas ciuitates infamię dedecorisq3 contraxit. Quamobrem cū id egre ferrēt patres: ac non multo post iudiciū de ardeatibus egregie pro auxilio illis aduersus uolscos allato meriti essent: cū tantā infamis iudicii notā prorsus ex animis delere cuperēt: senatusconsultū fecerunt. Quoniā ciuitas ardea tum intestino tumultu ad paucos redacta uideretur: coloni eo pręsidii causa aduersus uolscos scriberent. Id cū latū ad populū eēt: placuissetq3 multo plures rutilos q̄ romanos colonos ascribendos: priusq3 is ager q̄ infami iudicio interceptus erat q̄ alteri9 agri gleba assignarent: aut alicui q̄ omnib9 rutulis. Eo tandem pacto ager ad ardeates reuersus est. Triumuiros igitur deducendę colonię creant Agrippā Aleuium. T. Ceciliū ficulū. M. Ebrium culam. Nec abnuerim hunc magistratū alias a maioribus romanorū creari potuisse. Ceterę ab insigniori ratione & ingenti populo romano honestate exordiri non piguit. Pertinebat uero ad huius magistratus officiu3: ut agros nouis deductis colonis diuiderēt: urbes designarēt:

36
edificare uolentibus areas partirentur: cōmo
dis regionibus ciuitatum distinguerent: legi-
bus magistratibus sisterent: & ad spem opti-
mi gubernaculi remp. effingerent.

¶ De prętoribus.

QUoniam crebris ac diuturnis certaminibus
uicti tandem a plebe patres ex consuli-
bus alter ex plebe creandū cōcessissent: id si-
bi uoluntate plebis pro aperto ad consulatum
aditu arrogauere: ut unicus magistratus crea-
tur ex patribus: isq; a pręssendo prętor appel-
larent: qui tandem eo q̃ inter urbanos ius di-
ceret: urbanus appellatus ē. Penes & hūc vō
magistratū adeo oīs publici priuatiq; iuris po-
testas fuit: ut nemini ius cōdere: & uetera ab-
rogare facultas est. Tantum uero ī modū au-
cta est prętoris auctoritas: ut quod prętor ipse
edixisset: ob ipsius honorē ius honorariū uo-
caretur. Prętori regia insignia consularesq;
ferme apparat;: lictores uero nō ampli; sex:
Sella curulis & trabea cęteraq; huiusmōi tra-
dita sunt: Ac quanuis sex numero lictoribus
uti concessum ess; prętoribus: Paulo quidem
æmilio prętori in iberiam cōtendenti (ut ait
Plutarchus) duodecim adhibitos lictores cō-
peri. Equis albis & trabea candida utebat' prę-
tor. Niuei ad frena quirites subministrabant:

ut ait Iuuenalis. Demum cum undiq; peregrinorum multitudo in urbem cōflueret: neque unus pr̄tor turbę causarū sufficere posset: alter pr̄tor creatus est: qui quoniam inter peregrinos cognoscebat: peregrinus appellatus ē. Crescente uero imperio tantum in modū amplificatus est numerus: ut decem & octo pr̄tores aliquando in urbe ius dicerēt: & q̄a magistratus uespertinis tēporibus in publico esse conueniens erat: quinque uiri constituti sunt citra thyberim & ultra: Capta enim sardinia mox sicilia item hispania: deinde narbonensis puincia: totidē pr̄tores q̄ magni duces in dictionem uenerant: creati sunt: partim q̄ urbanis reb9: partim q̄ prouincialib9 pr̄essent. Deinde Cornelius Sylla questiones pu. cōstituit: ueluti de falso: de parricidio: de siccariis: ac pr̄tores quatuor adiecit. Deinō diuus Augustus sexdecim pr̄tores constituit. Post diuus Claudius duos adiecit pr̄tores: ex quibus unum diuus Tyberius detraxit: & adiecit diuus Nerua: qui inter fiscum & priuatum ius diceret. Ita decem & octo pr̄tores in ciuitate ius dicunt. Sed primo etiam ut duos ēdiles qui frumēto pr̄essent cereales creat. Ita duodecim pr̄tores sex ēdiles creati sunt: quotiēs in roma sunt magistratus obseruant: quotiēs

37
autem proficiscuntur: unus relinquitur: qui ius
dicat: is uocat præfectus urbis: qui præfectus
olim constituebatur. Postea uero alius latina-
rum feriarum introductus est: qui quotannis
uacantibus ceteris magistratibus creari insti-
tuerit. Quibus omnibus cum plurimi ingruen-
tibus bellorum usus egisset: eorundem admi-
nistrationes mādari cōsueuere excepto præfe-
cto urbi in ciuitate remanente.

¶ De quinque uiris mensariis.
QUoniam improbitate fœneratorū plebs ro-
mana magnitudine eris alieni pœne ob-
ruta esse uideret: ei: ei: et difficultati principes
plebis succurrēdum sæpenumero tentassent:
inclinatis tandē ad concordiam omnium ani-
mis qui tum consules erāt: funebrē quomodo
rem quid destinari in animis hominum uide-
batur leuār aggressi: solutionem eris alieni in
publicam curam uerterunt. Quinque ergo ui-
ri creati sunt: quos a dispensatione pecuniæ
mensarios appellauerunt: quod insigni equitate
diligētiaque meriti sunt: ut per omnium anna-
lium monumenta celebres nominib⁹ essent.
Hi ergo fuere. C. duellus. P. decimus. M. Pa-
pirius. Q. Pompilius. T. emilius. Quod rem
porro difficillimam tractantes plerunq; pa-
tri utriq; semper grauem: cum alia modera-

tione: tum impendio magis publico q̄ iactura
sustinuerunt. Tarda enim nomina & impedi
tiora q̄ facultatibus ad erarium missis suppe
terent ere in foro posito dissoluerunt: ut non
modo sine iniuria: sed etia3 sine querimonia
partis utriusque exhausta uis ingens æris alie
ni sit.

¶ De duumuiris classis restituendę &
quibusdam paruis magistratibus.

S Vumuiros classi restituendę: utpote ha
ud magni momenti magistratū omissu
rus uidebar: nisi quid Liuiο prętereundū mi
nime uisum est. Anno enī quo Appius Clau
dius: is cui postea Cęco cognomentū fuit: cen
suram gessit. M. Valerio & P. Decio consuli
bus: duo impia: ut ait Liuius: dari pp̄3 coępta
sunt: utraq3 ad rem publicā ptinentia. Vnum
ut tribuni militum senī denī in quatuor legio
nes crearentur: quę anna per q̄ paucis populi
suffragiō relictis consulum & dictatorum fue
rant beneficia. Tulere eam rogationem tribu
ni plebei. L. Atilius & C. Martius. Alterum
imperium fuit: ut duumuiros nauales classis
ornandę reficiendęq3 causa idem populi iu
beret. Tulit hoc plebescitum. M. Decim9 tr.
pl. haud multo tempore post huiuscemodi ro
gationes triumuiiri nocturni creati sunt: qui

bus ut existimatione deducor: ut difficili bel-
lorum & ciuiliuꝝ seditionum tempore uigilia
in muris custodiaqꝫ per milites stationarios
mitterentur. Id etiam eorum curę iniunctum
est: ut & nocturnas seditiones a ciuibꝫ arce-
rent: & quies urbi conseruaretur. huius sane
partes magistratus in officium præfecti uigi-
lum traductę sunt. Enimuero qđ horum ma-
gistratum nomina rem ferme ipsam cui ad-
dicti essent, facile ostendunt. Neque Liuius
ipse rei auctor hac in re amplius uerborum fa-
cit: apud alios uero nulla prorsus mentio sit.

¶ De triumuiris reipub. constituendæ.

Ol triumuiratus reipub. constituendę: an-
te enim ipsum quem Cæsar cum Anto-
nio & M. Lepido gessit: alter nullus apud ro-
manos prodiisse memorat. Ego autem de eo
ipso nusquam præterea me ostendisse memi-
ni. Vtrum potestatibus annumerandum cen-
suerim: haud satis scio: quippe q̃ eas potesta-
tes quas in iussu præterqꝫ senatus auctorita-
tem quisqꝫ non dicam sortitus fuerit: sed per
libidinem dominandi arripuerit: tyrannides
potius q̃ potestates seu magistratus appellan-
dos dixerim: utcunqꝫ se res habeat: illud faci-
le animaduerti potest. Iulio Cæsare in senatu
ab his qui cum Bruto & Cassio conspirauerāt

occiso: mox Antonium cum studia omnia ad componendam rempub. contulisse uideretur principem ciuitatis euasisse: confestim uero dominandi libidine electum Ciceronem Brutum ceterosq; qui factioni eius aduersabantur urbe excedere coegisse. L. aut Octauiano qui testamento Cæsaris hæres scriptus fuerat ex asia reuerso: Cicero ac ceteri qui eius factioni obtrecebant: ad Octauiani potētiam confugerunt. Ex quo factum est ut Antonius urbe migrare ad actus hostis a senatu iudicaretur: ad quem opprimendum Hircius & Pansa consules missi: Augustusq; cū fascib⁹ Antonium apud Mutinam adepti fuerunt: fugauerūtq;. Desperatis ergo rebus Antonius supplex ad M. Lepidum confugit: cuius potentia fretus Octavianum qui æque animum ad dominationem intenderat: ad foedus societatemque pellexit: illam uidelicet societatem qua homicidia homicidiis in permutatione uenisse dicuntur. Inter quos ad cædem destinatos Cæsar Ciceronem pro. L. Cæsare auunculo. M. Antonii eidem concessit. Igitur tyrannidem prætextu pro magistratus pillare pergentes sese triumuiros reipub. constituendæ appella uere: quorum nutui & auspiciis omnis respu. niteretur. Cæterum eorum animos quorsum

39
inclinarentur: mox ipse euentus rex ostendit:
oēs diuinas humanasq; res cōmiscēs. Omni-
bus enī intra se opibus consumptis ad extre-
mum unus Cæsar Octavian⁹ potitus est: q &
ipse oībus cæteris supstes ipm: de quo loquor:
triumviratum annos circiter decem: ut Sue-
tonius Tranquillus refert: obtinuit.

¶ De præfecto prætorio.
Q Vales apud reges tribuni celerum equi-
tum siue apud dictatores magistri equi-
tum: tales demū fuere præfecti prætorii apud
Cæsares. Nā cū secundas post Cæsare partes
gestarēt: præessentq; disciplinæ publicæ emen-
dandę: adeo a paruis orta principiis creuit au-
toritas: ut cū aliquo tempore a præfectis præ-
toriiis puocare liceret. extantq; exempla ma-
torū quo pacto ab his puocassent: lecta post-
modū principis sētētia a pfcō prætorio puocatio
sublata est. Credidit. n. princeps eos q ob sin-
gularem industriā fide illorū atque itegritate
explorata ad huius potestatis amplitudinem
adhiberet. Nō aliter pro sapiētia ac splēdore
dignitatis suę q eundē fore iudicatuos. Alio-
etiā priuilegio huiusmodi potestas subnixa ē:
ne ab eorū sententia minores ætate ut ab alio-
rum magistratuum restitui possent.

¶ De quibusdā minorū magistratū speciebus.

Alteram magistratus spēm ī urbe roma-
na ius aliquādo dixisse repperi. Nā bel-
lorum munera ceteris magistratibus nō suffi-
cientib⁹ ad prētores deferrent⁹: quorū munus
administratio iuris prēcipuum fuit creati de-
cemuii sunt: q̄ ius urbe dicerēt: Pratorumq⁹
partes eo tēpore gererent: litium iudicandaz
appellati: Eodem tempore quatuor uiri creati
dicunt⁹: q̄ uiarū curam agerēt. At tres uiri mo-
netales auri argentiq⁹ flatores: quorū esset dili-
gentia numismata auro argētoq⁹ fabricari.

¶ De prēfecto urbis ac uigilum.

O Ius Augustus salutē publicā nullius al-
terius q̄ suę diligentię congruere existi-
mans coercendorū incendiōq⁹ causa cohō-
tes opportunis urbis locis disposuit: ita ut bi-
nas urbis regiones una quęq⁹ cohors prēsidio
tutaretur. Tribunis & sup̄ oēs clarissimo uiro
prēfecto uigilum prēpositis & licet apud uete-
res romanos triumuiros nocturnis ædilib⁹ tri-
bunisque id negotii quādoque esset assignatu.
Pluribus eodem die exortis incendiis: quibus
accurrere satisq⁹ facere nō posse eos appare-
ret: creare prēfectū uigilum Augustus Cæsar
in animū inducit. De incensorib⁹ ergo & fra-
ctoribus: furibus: raptorib⁹: receptatoribusq⁹

apud præfectū uigilum cognitio est: nisi si qua
tam atrox tam famosa persona sit: ut ad præ
fectum urbi remittēda uideat: & quoniā incē
dia plerūq; culpa exoriunt' inhabitantiū: aut
fustibus castigat eos q negligētius ignem ha
buerūt: ab seuera obiurgatione cōminat: fu
stium castigationē remittit: cum effracturę in
horreis: ut plerūq; fit: in sulisq; ubi pretiosarū
rerum suarū partē patres familiarū seruāt: ap
parauerit: Si quādo uł cella uł armariū effrin
gatur: effractorę sepe nōnunq; etiā custodum
questiones apud hunc magistratū exercent:
& ita diuus Antoni⁹ Eritio claro præfecto re
scripsit. Ait. n. effractis horreis de ea re ad il
lum ipm pertinere. Sciendū aut præfectū uigi
lum ad plurimā noctem uigilare oportere: co
errareq; calciatū cū armis & dolabris: curāq;
omnes inquilinos agere admonendi: ne per
colonorum negligentiam incēdiorum casus
exoriantur. Quinetiam inquilinus ut quisque
aquam in cœnaculo habeat: qua igneo terro
re ingruente præsto accurrere posse censean
tur. Aduersus capsarios autem qui mercede
seruanda in balneis uestimēta suscipiunt: iu
dex quoque constitutus est: ut quid scilicet in
seruandis uestimentis admissum fuerit ipse
idem: de quo loquor: magistrat⁹ questionem

exercebit. Vltimum est ut o procuratore Cæsaris (is enī est inter Cæsarem & rēpu. constitutus iudex) pauca uideamus.

¶ De procuratore Cæsaris.

O Vanq̃ principalem celsitudinē a qua legum senatusconsultorū magistratuūq̃ omniū origo manat : moribus introductū sit legum imperio : cui præesse nō esse suppositā ceterorū : quoniā maiore se a quouis cū interpretatūq̃ ac rēpub. decernat : impossibile inuentum sit : ipm̃q̃ principem ī propria causa iudicare haud sanū & quūq̃ esse uideat : magistratum creari placuit : cui inter se priuatasq̃ personas cōpetens quidē esset iurisdictio : qui sane est appellatus procurator Cæsaris. Huic magistratui principalis totius rei familiaris licētia cōmissa est : ita ut qd ab eo negotiorū imperialium gestū est , p̃inde habeat ratū : ac si ab ip̃o Cæsare fuerit p̃tractatū. Sed si res eius qui propriā p̃curator tradat , nō putāt dominium transferre. Tunc uero transfert : cū negotium gerens Cæsaris : ip̃ius cōsensu tradit. Deniq̃ si donationis uenditionis transactionis causa qd agat nihil agit. Nō enī alienare rem Cæsaris : sed diligēter negocia obire procuratori Cæsaris iniunctū est. Id uero imprimis p̃curatori huic : de quo agimus : scriptum

Saturn

Saturn wurde unter den Göttern als erster angesehen. Er wurde gemalt als alter Mann, grau, mit langem Bart, gekürrt, grämlich und bleich, das Haupt verhüllt mit violettem Tuch; in der rechten Hand hielt er eine Sichel und auch das Bild einer Schlange, die sich in den eigenen Schwanz biss.

41
est: q̄ seruū Cæsaris hæredē institutum adire
hæreditatē iubet: & ea hæreditas impatori ac-
quiri: Quin si Cæsar ipse hæres instituatur: si
se procurator opulentia hæreditati misceat:
hæredē Cæsarē facit. Qd̄ si ea bona ex quibus
princeps institutus est: soluendo nō sint: cōsu-
lendum erit impatori: ne qd̄ p̄inde detrimēti
patiatur. hæredis enī instituti in adeundis re-
pudiandisue hæreditatibus cōgruo tēpore ex-
plorari uoluntas debuit: Deportandi huic ma-
gistratui facultas p̄missa non est. Sed de p̄cu-
ratore Cæsaris atq; ceteris omnibus romanis
potestatibus quę a principio urbis cōditę usq;
ad Augusti Cæsaris tempora factę tractatęq;
sunt: satis ad plenū diximus. Præsidis nomen
generale est: eo q̄ & p̄consules & legati Cæsa-
ris & oēs prouincias regētes: licet senatores
sint: præsides appellantur.

¶ Albricus ph̄us de imaginibus deor̄.

¶ De Saturno.

Saturnus primus deor̄ supponebat: &
pingebat ut homo senex canus p̄lixa
barba: curuus: tristis & pallidus: tecto capite:
colore glauco: q̄ una manu. s. dextra falcē te-
nebat: & in eadē serpentis portabat imaginē
qui caudam propriam dētibus cōmordebat.

f

Iupiter virilia V

Altera uero. s. sinistra filium paruulum ad os applicabat: & eum deuorare uidebat: q iuxta se habebat filios. s. Iouem / Iunonē / Neptunum & Plutonem: quorū uirilia Iupiter amputabat: ante quē erat mare depictum: in quod Iupiter dicta uirilia abscissa proiciebat: d̄ quibus Venus puella pulcherrima nascebatur. Iuxta aut̄ ip̄m Saturnū erat imago Opis uxoris suę in cuiusdam similitudinē matronę depicta: quę aperta manu dextra opem omnib⁹ uelle dare pr̄tendebat: panem uero manu sinistra pauperibus porrigebat.

¶ De Ioue.

cui uox celestis St

strophæque V

Iupiter Saturni filius celū & celi regnū cui in sortem cessit. Pingebatur in throno eburneo in sua maiestatis sede sedēs sceptrum regium in manu tenens. s. in sinistra: ex altera uero. s. dextra fulmina inferi⁹ mittens & gigātes repressos fulmīe tenēs sub pedib⁹ & cōculcās. Iuxta eū uero quædā aquila quę uolans inter pedes suos quendā pulcherrimum iuuenem. s. Ganymedem raptū portabat habentem in manu crateram ut Ioui poculum propinaret.

cratera cuius

est et V

in stellis V

¶ De Marte.

Mars tertius deorū dictus est: qui & tertius in ordine planetarū atq; stella eius taliterq; ī sua imagine pingebat. Erat. n. eius

Mit der anderen, linken Hand führte er ein kleines Kind zum Munde, offenbar um es zu verschlingen. Neben sich hatte er seine Kinder: Jupiter, Pluto, Neptun und Phobos, von denen Jupiter dem Vater die virilia abriet. Vor ihm war das Meer gemalt, in das Jupiter die abgeschnittenen virilia warf, aus denen dann Venus, das allerhöchste Fräulein entstand. Neben Saturn selbst war das Bild der Ops, seiner Gemahlin, einer älteren Frau, die mit der geöffneten Rechten allen Menschen Hilfe zu spenden bereit war, während sie mit der Linken den Armen Brot darreichte.

2.

Jupiter

Jupiter, der Sohn des Saturn, Herr des Himmels und die Himmels Herrschaft zuteil, wurde gemalt auf einem elfenbeinernen Throne, seinen Herrersitz, sitzend. Das Königszepter hielt er in der linken Hand, und der Rechten zirkulierende er Blitze gegen die unterirdischen & die von Blitze erschlagenen Giganten hatte er unter den Füßen und zertrat sie. Neben ihm war ein Adler, der im Fluge in seinen Fängen einen wunderbaren Ring trug, Sisyphos nämlich, den er gequält hatte; die rechte Hand einen Krater, um Jupiter daraus einzunehmen.

Mars

3.

Mars nannte man den dritten Gott, wie sein Stern auch der Dritte in der Reihe der Planeten ist & so wurde er auch auf seinen Kilde dargestellt. Sein

Bild war nämlich ein wirkender Mann, in einem Wagen sitzend, geschildert mit Panzer und allen anderen Angriff- und Schutzwaffen; er hatte auch einen Helm auf dem Kopfe und trug eine Peitsche in der Hand und war umgürtet mit einem Siebel. Der Wagen wurde von feurigen Pferden gezogen. Vor ihm war ein Wolf gemalt mit einem Stiefel im Munde, weil die alten Heiden dieser Tier dem Mars selbst speziell gewidmet hatten. Er ist Mars, das heisst der die Männer führt, weil er bei den Heiden der Kriegsgott war. Wie bei den Römern der Sage nach Zwillinge, Romulus und Remus, die ersten Gründer der Stadt, Söhne der Mars waren und weil Romulus den Remus tötete, was unter seinem Wagen dargestellt, Romulus dargestellt, wie er seinen Bruder Remus erschlug.

Apollo oder Sol

4.

Apollo ist der römische Gott, weil Sol, der Apollo heisst, unter den Planeten den vierten Kreis am Himmel inne hat. Er wurde als unreifer Jüngling dargestellt, blickt mehr kindlich, blickt männlicher, immer aber bartlos, manchmal aber auch ganz entgegen gesetzt, mit grauem Haar. So ist er aber nur selten abgebildet worden. Er trug auf dem Kopfe einen goldenen Dreifuss, in der rechten Hand hatte er Pfeile, Bogen und Köcher, in der linken aber die Cithra. Unter seinen Füssen war ein schlangenhaftes Ungeheuer gemalt; sein Leib war schlangenhaftig, und er hatte drei Köpfe, einen Hund-, Wolf- und

figura tanq̃ unius hominis furibundū in curru
sedens: armatus lorica & ceteris armis offen
siuis & defensiuis: q̃ & galeam habebat in ca
pite & flagellū in manu portans accinctusq̃
mucrone: currus uero eius ab eqs rabidis tra
hi uidebat̃. Ante illum uero lupus ouem por
tans pingebat̃: q̃a illud. s. animal ab antiquis
gētilibus ip̃i Marti spetialiter cōsecratū erat.
Iste. n. maior est. i. mares uorans: eo q̃ bello
rum deus a gentibus dictus est: & quia roma
ni fratres genitos primos urbis fundatores. s.
Romulū & Remum Martis filios esse finxe
runt: quorū Romulus Remum īterfecit: ideo
sub eius curru idem Romulus depictus est: q̃
fratrem Remum occidebat.

¶ De Apolline siue Sole.

Apollo quartus deorū est: q̃a sol q̃ dicitur
Apollo: īter planetas quartū orbem te
net in cēlo. Iste pingebat̃ in spetie impuberis
iuuenis: nūc in facie puerili: nūc iuuenili sem
per imberbis: nunc aut̃ in caua diuersitate ap
parētis: licet raro tali facie eēt formatus. Iste
sup̃ caput portabat tripodez aureū. In dextra
ṽo manu habebat sagittas: arcū & pharetrā.
In sinistra autē citharā tenebat. Sub pedibus
ei⁹ depictū erat mōstrū terrificū: cuius corp⁹
erat serpētīnū: tria q̃ habebat capita. s. caninū

lupinum: & leoninum: quanq̃ inter se forent
diuersa: in unum tamē corpus coibant unam
solam caudā serpentinā habentia. Corona m
uero capite gestabat Apollo. xii. lapidum pre
tiosorum. Iuxta aut̃ illum erat uirilis laurus pi
cta: & coruus niger desup̃ uolitans pingebat̃
auis scilicet ip̃i deo cōsecrata. Sub lauro uero
nouem mus̃ choream faciunt: & circa Apol
linem cantus melodiam promūt. A longe ue
ro phyton serpēs maximus pictus erat: quem
sagitta una Apollinis per mediū transfigebat:
& erat Apollo inter duo iuga montis parnasi
sedēs: de quo & fons castalius scaturiebat.

transfigebat V

¶ De Venere.

Venus quintū tenet inter planetas locū
propter qđ quinto loco figurabat̃: pin
gebat̃ Venus pulcherrima puella nuda & in
mari natans: & ī manu sua dextra choncam
marinam tenens atq; gestans: rosisq; candi
dis & rubris sertum gerebat in capite ornatū
& columbis circa se uolādo cōmitabat̃. Vul
cano deo ignis rustico turpissimo in coniugiū
erat cōsignata: qui stabat ad eius dextram: &
coram ip̃a tres astant iuuenclæ nudæ: quæ
tres gratiæ dicebantur: ex quibus duæ facies
uersus nos aduersę erant: tertia uero dorsum
ī cōtrariuz uertebat. hinc & Cupido fili⁹ suus

Quæ Venus nris V

volantibus V

hinc V

Löwenkopf, die von einander getrennt waren, aber doch in einen Rumpf zusammenliefen; er hatte auch nur einen Stängelschwanz. Auf dem Kopfe trug Apollo eine Krone von zwölf Edelsteinen. Neben ihm sah man einen grünen Lorbeerbaum gemalt, den ein schwarzer Rabe umflettete, ein Vogel, der dem Götter geweiht war. Unter dem Lorbeerbaum tanzten die neun Muses einen Reigen und kamen von Apollo einen Gesang ertönen. In der Ferne lag Python, die Riesenschlange, von einem Pfeile Apollos mitten durchbohrt. Und Apollo saß zwischen zwei Hügeln der Parnassgebirge, auf dem auch die kaskadische Quelle entspringt.

Venus

Venus hat den fünften Platz unter den Planeten inne, weshalb sie auch an fünfter Stelle abgebildet wurde. Venus wurde also gemalt als wunderschönes Mädchen, nackt im Meere schwimmend, in der rechten Hand eine Seemuschel haltend. Venus hatte einen Kranz aus weißen und roten Rosen auf dem Haupte als Kopfschmuck und wurde von Tenten, die sie umfletteten begleitet. Der Feuergott Vulkan, ungestaltet und gerötet, den sie zur Ehe gegeben war, stand rechts neben ihr. Und vor ihm standen drei nackte Jüngferchen, die hießen die drei Grazien. Zwei von ihnen schützten aus der Gestalt zu, während die Dritten den Rücken zeigte. Bei ihm stand auch ihr Sohn Cupido, geflügelt & blind.

Er hatte mit Pfeil und Bogen, die er führte, Apollo
geschossen und flüchtete sich aus Angst vor dem Zorn
der Götter in den Schoß der Mutter, die ihm auch die
Linke entgegenstreckte.

Merkur

6.

Merkur ist der vierte in der Reihe der Planeten, wie er auch
sonst bei den alten Heiden als sechster Gott bezeichnet
wurde. Sein Bild sollte man in folgender Weise malen:
sein Bild war ein Mann, der am Kopf mit einem Kröschel
Flügel hatte. In der Linken hielt er eine Rute, die die
Kraft hatte in Schlaf zu versetzen und von Schlangen
umwunden war mit einem dicken Schwert, Harpe ge-
nannt. Mit der Rechten spielte er eine Flöte auf
Schilfrohr an den Mund und spielte darauf. Auf
dem Kopf trug er eine Kappe oder Petasos. Vor
ihm stand der ihm besonders heilige Hahn; auf
der anderen Seite war Argos, dessen Kopf und Ge-
sicht voll von Augen war; er lag enthangelt vor
ihm. Er hieß Gott der Kaufleute und Gott der Diebe.
Deshalb waren auf seiner anderen Seite Kaufleute
und Waren gemalt mit einem Räuber, der eben dem Kauf-
mann die Börse abschneidet. Die Flöte ist das
Zeichen der Barmherzigkeit. Er konnte sich, wenn
er wollte, aus einem Mann in eine Frau verwan-
deln und umgekehrt; deshalb wurde er zweigeschlechtig
dargestellt. Aus ihm konnte er schwarz werden und

alacer & cecus assistebat: q sagitta & arcu fugabat: quos tenebat Apollinē sagittabat: pp qd deos contra se turbatos timēs ad Martis gremium fugiebat cui & illa. *sinistram porrigit. V.*

alatus V

sagittaverat V

matris V

¶ De Mercurio.

Mercurius sextus i ordine planetarū sicut & alii ab antiquis gētilibus sextus deus esse dicebat: cuius imaginem in hūc modum pingere uoluerunt. Erat enim ipius signū homo unus qui in capite & in talis alas habebat in manu aut sua leua uirgam tenebat: quę uirtutem habebat soporiferam: & quę erat serpentibus circūsepta: & gladius curuum quem harpen homo uocabat: fistulamq; de calamo facta Syringe ad os suum ponebat cū dextra q sonans: Galerum quoque seu capellum capite deportabat. Coram ipso aut erat gallus sibi spetialiter consecratus. Ab altera uero parte erat Argus: cuius caput & facies plena erat oculis: qui corā eo iacebat decollatus. Iste ergo dictus est deus mercatorū: & deus furtoꝝ: & ideo ab alio eius latere depicti erāt mercatores cum aliquibus mercibus: & latro qui ipi mercatori bursam abscidebat. Eloquētia autē in fistula designat: qui de uiro i foeminam & de foemina in masculū se mutabat cum uolebat: & ideo pingebat cum utroq; sexu: de al-

Capitulum

bursa

bis uero nigra & o nigris alba faciebat: quod ostendit per eius pileum semialbum & seminigrum: aliqui uero eum capite canino pingebant: ideoq; & lancea p uirili & collu p muliebri sexu tribuerunt. ¶ De Diana siue luna

Panerua dea sapiētię ex cerebro Iouis na-
ta quę alio noīe Pallas dicta ē. Hęc.n.
pingebat a poetis in similitudinē uni⁹ dñę ar-
matę lorica & gladio accinctę: cui⁹ caput uiri
decinctū circū erat: ipamq; cassis cū crista de
sup̄ otegebat: ipa aut lanceā tenebat ī dextra
in sinistra uero scutū cristallinu; habebat: qđ
caput mōstruose Gorgonis ceruicinis serpen-
tibus continebat. Hęc igitur oculos habebat

Sapiatun V

Oncidium zosteri

ad. 18/01/2014

Marin

aus schwarz weiß, was durch seinen halb weissen
halb schwarzen Pilens angedeutet wird. Mitunter
stellte man ihn auch mit einem Hundskopf dar.
Deshalb gab man ihm auch der Mann eine lange mit
einem Spinnrocken als Frane

7.

Diana oder Luna

Diana, die auch Luna, Proserpina, Hebe genannt
wird, ist die letzte unter den Planeten, deshalb weil sie
an siebenter Stelle in der Reihe der falschen Götter steht.
Sie wurde gemacht als Dame mit aufgelöstem Haar, die
Bogen und Pfeile hielt und gehörnte Hirsche auf der Jagd
verfolgte. Um sie herum oder ihr zur Seite waren die Chöre
der Jagaden, Oreaden, Naiaden und Nereiden (und), die
Chöre der Wald-, Berg-, Quell- und Meersnympken, mit
den Chören der gehörnten Satyrn, die der Feldgötter
galten. Hinter den Hirschen war auch ein Bood dar-
gestellt mit einem Manne, der auf dem Meere fuhr und
segelte.

8.

splēdidos triplici colore palium induebat distinctum. s. aureo: purpureo & cēlesti: iuxta se habebat oliuā uiridem pictā: & desup auem quę dicitur noctua: uolitantem.

¶ De Pane.

PAn ab antiquis dieb⁹ fuit deus naturę: & ī similitudinē naturę uniuersalis fuit ab eis taliter figuratus. Pingebatur hō cornut⁹ cū facie rubicūda: in cuius pectore stellarum plurium erat forma. Pellis eius ī parte pingebatur stellata. Femora autē habebat denudata cū herbis & arboribus pdeuntib⁹ ex ea: & in ore eius fistolā septē calamoꝝ tenebat: quam digitis pulsare uidebatur. Pedes quoq; & crura caprina habebat: Cum amore uero pingebatur luctam habuisse: qui ab ipso Pane uictus erat: ideoq; idem Amor iuxta eum quasi ad terrā prostratus iacebat.

¶ De Plutone.

PLuto Saturni filius dictus ē ab antiquis deus inferoꝝ & regnoꝝ terrarū & animarum iuste decedentiū. Credebant enī antiqui oēs aīas ad inferos descendere: ibiq; cum Plutone in caligine ppetua remanēr. Quapp ipi Plutoni. i. inferno: uel ipi uirtuti diuinę inferna gubernanti talem imaginē depinserūt: quem & tenebraꝝ principem esse uoluerunt. Erat enī imago ei⁹ hō terribilis in solio sulfu

Romanus

reo sedens: sceptrum in manu regni tenens
dextra: sinistra animam constringens: cui tri
cipitem Cerbarū sub pedibus collocabant: &
iuxta se tres harpyas habebat. De trono autē
eius sulfureo quatuor flumina manabāt: que. s.
lētheum: cocytū: phregethontē & acherontē
dicebant: et stygem paludē iuxta flumina assi
gnabant. Iuxta Plutonē regina inferi Proser
pina sedebat cum facie fusca & terribili: quæ
Plutoni cōiugi a sinistris assidebat. Erant autē
furie tres horribiles uetulis serpētib⁹ crinitæ:
quæ hoīes furere faciebāt: quæ Aleō: Thessi
fone: et Megera dicebant: parcæ seu fata: sic
dictę p antiphrasī eo q̄ nemini parcāt. Tres
erāt domicilę sorores: quarū una tenebat colū
& nebat: altera filū uoluebat: tertia illud rum
pebat: et istę Cloto: Lachesis: et Atropos uo
cabant. Harpyę uero aues erant rapacissimę
cū facie uirginea: quę Aelo: occipite: et celeno
uocabantur. ¶ De Iunone.

I Vno posita ē in similitudinē aeris. An
tiqui enī ip̄am Iouis. i. ignis uxorem et
sororē dixerūt: Iridem et nymphas eidē attri
buerunt: cuius imago taliter pingebatur. Erat
enim foemina in trono sedens sceptrum re
gium tenens in dextra eius caput nubes te
nebant opertum supra diadema quod capite

11.

Juno

Juno hielt man für die Verkörperung der Luft; die Alten nämlich erklärten sie für die Gattin Jupiters, d. h. der Feuers, & für seine Schwester und teilten ihn die Erde & die Nymphen zu. Ihr Bild wurde folgendermaßen gemalt: Eine Frau sass auf einem Thron & hielt das Königszepter in der Rechten, während in der Hand von einer Wolke bedeckt war über dem Diadem, das sie auf dem Kopfe trug. Ihr

war auch die Iris geweiht, welche sie in einem
Bogen umgab, so die Menschen nannten sie Iris Mo-
kin in Inno. Und deshalb stellten sie neben ihr die
Iris als Magd dar, bereit die Befehle der Herrin zu empfangen.
Pflanz spezialisierten von ihren Füssen sicher so ständen zur
Rechten & Linken der Herrin; sie wurden geistigen Vögel in
Inno genannt. Auch eine Frau war da, die ein Kind
gebar, weil nach ihrem Glauben Inno bei der Geburt waltete,
wie sie ja auch den Menschen gezeugt haben soll.

gestabāt: cui & Iris sociata erat: quia ipsam p
circuitum cingebat: nuntiāq3 Iunonis Iridem
populis appellabat. Ideo iuxta ipsam Iridē an
cillam paratam ad obsequium dominę figura
bant. Pauones aut ante pedes eius lambebāt:
quia a dextris et a sinistris dominæ stabant:
auesq3 Iunonis spetialiter uocabātur. Mulier
erat filiū pariens: quia ipa Iuno partibus prę
esse dicebat: quę & Mercuriū dicit lactasse.

sacra V

populus V

qui V

que V

¶ De Cybele.

Cybele mater deorū fuit dicta terra: quā
& deos genuisse dixerunt ueteres & gi
gantes: cui antiqui philosophi talē imaginem
depinxerūt. Erat enim uirgo foeminea in cur
ru sedens lapidibus pretiosis & metallorū di
uerforum uarietate uestita. Itaq3 mater deorū
extitit & gigantū. Irata enī terra contra deos
titanos dicitur parturisse. Erantq3 gigātes pe
dibus serpentinis: de quibus fuit unus Titan:
qui etiam sol dicitur. Sed quia iste contra deos
nihil fecit sicut alii fratres: ideo aliis ostructis
hic solus in sua deitate pmanfit. Currus autē
Cybeles a leonib9 trahitur: coronāq3 turritam
in capite gestare dicitur. Pingitur iuxta eam
in curru Atys puer nudus: quę illa amasse di
citur: & nimio zelo castrasse: & sic illi uirilia
pingitur amputare.

¶ De Aeolo.

AEolus aut inter deorum numerum computatus: qui & uentorum deus dictus est: cuius talis erat imago depicta. Stabat enim in antro linea ueste indutus & precinctus tenens sub pedibus flabra instrumenta fabrilia. In manu aut utraq; tenebat cornua: quæ ad os ponens in eis sufflare uidebatur: & ab uno quod cornuum sex uentos emittere uidebatur. Et quia Iuno ei regnum dedisse fingebatur a dextris eius Iuno stans inter nubem eius capiti coronam imponebat. A sinistra uero eius nympha seminuda in aqua quam ei in coniugem eadem Iuno dicitur dedisse.

¶ De Iano.

Ianus uero inter deorum numerum acceptus est: cui omnis rei initium & finem tribuebant. Hic autem taliter figurabatur. Erat rex homo sedens in trono fulgenti radiis circumquaq;: qui duas facies habebat: quarum una ante se altera post se respiciebat. Iuxta illum quoque erat templum: & in manu eius dextra habebat clauem qua templum ipsum aperire monstrabat. In sinistra uero habebat baculum: quo saxum percutere & ex illo aquam producere uideatur.

¶ De Vulcano.

Vulcanus deus ignium pingebatur in similitudine fabri deformis & claudi mal-

leum in manu tenētis: & deorū impulsu de cēlo ī terrā decidentis iuxta eum plures dii eum irridentes pinguntur: qui eum de cēlo expellere figurantur. Ipse quoq; sic expulsus fulmina in terris Ioui parare dicebatur: quę ad cēlum Iouis ipius aquila deferrebat. Ideoq; iuxta ip̄s Vulcanū depicta erat officina & aquila parata ad fulmina deferenda.

¶ De Neptuno.

Neptunus deus aquarū & precipue maris depingebat' ad modū cuiusdam numinis mare gubernantis. Erat. n. eius imago homo nudus in mari natans. Ab umbilico supra aquas imminens & tridentem pro sceptro regio manu tenens: cum quo tridente saxum quoddā percutiens in equor quoddam acerri- mum producebat. De mari uero plurima flumina manare uidebantur. Greges autē tritonum circa se ille de mari natantes prodibant & regem equoris honorabant. Sunt autē tritones pisces qui tubas in ore portant: quibus tubicinare ostendūt: ideo aliqui gētilium ip̄os marina quędam monstra dicebant.

¶ De Vesta.

Vesta dea ignis. f. diuini in collegio deorum annumerabatur. Hanc Iouis fuisse nutricē & eum suo gremio sustētasse antiqui

dicebant: quam etiam taliter figurat pictura. Erat enim templum latum & spatiosum cum ara in medio: circa quam ex utroque latere erat ignis accessus: qui perpetuo seruabatur: quem extingui nullatenus fas erat: & ideo ad huiusce modi mysterium erant multae uestales uirgines deputatae: quae & ipsae ibidem depictae ab utraque parte ignem fouere uidebantur. Supra pinnaculum autem templi depicta erat ipsa Vesta in formam uirginis infantem ipsum Iouem in suo sinu fouens.

¶ De Orpheo.

Orpheus fuit uir magnus ingenio: & eloquio perfulgens: uir eruditissimus philosophiae & artium disciplinae: qui homines irrationabiliter uiuentes ex feris & immanibus fecit mites & mansuetos: & moribus composuit. Vnde & bestias quasque & uolucres & fluuios & saxa & arbores citharae sono dicitur mouisse: & Euridicem nympham eodem mulcens sono in coniugem habuit: quam a serpente percussam & occisam descendens ad inferos citharae sono dulcissimo Plutone placato dicitur redemisse: ea lege ne eam aduersus respiceret: donec ultimum limen inferni excederet: quam legem ut preterit: uxorem retentam amisit. Iste igitur in numerum deorum consecratus

47

taliter pingebatur. Erat homo in habitu philosophico citharaz manu pulsans. Ante eum erāt diuersa animalia ferocia: quę pedes eius lingebant. s. lupi: leones: ursi: serpētes: aues diuersę circa eum uolitantes: mōtes & arbores sibi flectentes uertices suas: qui & uxorem se sequentem conuersus aspicere uidebatur: sed eam inferi retinebant.

¶ De Baccho.

Bacchus filius Iouis inter deos cōnume-
ratus est: quem uinum & uini deum es-
se dixerunt. Attendentesq; uini uirtutem &
proprietaem illum esse deum ī natura colue-
runt: & eidem huiusmodi imaginem esse de-
pinxerūt. Erat enim imago sua cum facie mu-
liebri: cum pectore nudo: cum capite cornuto
uitibus coronato: qui super tigridem equita-
bat. Iuxta ipm aut erant imagines trium ani-
malium. s. simię: porci: & leonis: quę tria ani-
malia uidebantur circumire pedem unius ui-
tis: ob cuius umbrā Bacchus equitabat: uitisq;
rabemis erat plena. Ipse uero una manu tene-
bat poculum. s. sinistra: altera uero. s. dextra in
eo uuę racemum extricabat.

¶ De Aesculapio.

Aesculapius dictus est filius Apollinis: q-
deus medicinę & medicorū putabatur:

Eius imago erat homo quidam cū barba ualde proluxa indutus habitu medici sedēs: in cuius sinu erant pixides unguentorū & alia instrumenta ad medicū ptinētia: cuius manus dextra barbam tenebat: sinistra uero baculū cum serpente gestabat intorto.

¶ De Perseo.

Perseus etiam filius Iouis inter deos annumeratus est: q rex a siæ diues & præpotens: q & nauibus multas regiones transiuit: & aphricā debellauit: q & tres sorores illud regnū tenentes sua sapientia occidit: quę gorgones dictę sunt: quę unum solū oculū habentes homīes se aspiciētes uertebāt in saxa. Hic enī tali imagine figurabat. Erat homo iuuenis alatus & uolans quasi nauis discurrēs & alarū utēs uolatu: cui assistebat Minerva sapientiæ dea. Hic uero armatus cristallinū scutum ante oculos deferēs telo falcato tres feminas uirgines, s. ipsas gorgones ocollabat, s. Stemonem: Euryalē & Medusam: & hę post habebant hoīes semiconuersos ī lapides: hic caput Medusę ablatū in hasta deferre uidebatur: de sanguine uero gorgonum equus alatus noīe Pegasus nasci uidebatur: q ungula terrā fodiens fontē erumpe faciebat: q castalius dictus musis ad potum productus est.

De Hercule.

Hercules Iouis fili⁹ dictus est: quē in deo-
rum collegio antiqui acceperunt pp̄ eius
quasi innumeras probitates: quę inferius p̄ sin-
gulas depictę sunt. Herculis. n. herocleas qđ
est uiroꝝ gloria fortiū. Prima igit̃ eius uicto-
ria notabilis fuit: quādo ī nuptiis cētauros ibi-
dem existentes & inebriatos qđ dominas īmu-
tatas uolebant uiolēter opprimere / claua pro
maiori parte mactauit. Vnde reliqui timore
perculsi fugierunt. Centauri enim qđ dicuntur
esse semihomines & semiequi: denotant̃ homi-
nes carnali concupiscentia facti ut bestię: qui
uirtute animi superantur.

Secunda uictoria herculis notabilis fuit:
qđ ip̄e dī pugnasse cū leone: ip̄mq; cla-
ua mactasse: & interempto pellē abstulisse dī:
quo deinde spolio incessit semp̄ indutus in si-
gnū uictorię perceptę. In quo etiā ostētat̃ ani-
fortitudo: cōtra quam nulla uis corporea prę-
ualet: quę semper spoliū leonis. i. uim uirtu-
tis defert.

Tertia herculis fortitudo est: de qua scri-
bitur sic. Almentius Rex greciæ Alce-
stem habuit coniugē: & dum infirmaretur ad
mortem Apollinis miserationem inuocauit:

cui sic rendit nil in hoc ei posse prestare: nisi
aliquis o propinquus eius se pro illo morti uo-
luntarie offerret: qd uxor eius libeti aio fecit:
& se ipam interemit: qd Hercules prospiciens
& mulieris tantę fidei cōpassus ad inferos de-
scendit: & Cerberę tricipitem sibi ad hostium
infernı resistantē triplici uinctū catena: uideli-
cet: singula singulis faucib9 intorta ab hostio
abstraxit: & Alcestem ex inferno reduxit. In
quo denotatur: quia ratio & uirtus animi oēs
cupiditates & uitia terrena dūcit: & maxime
uitium gulę: qd habet tria capita: eo q gulosi-
tas tria exigit. s. abundantia in quantitate: assi-
duum in tēpore: quæ oīa uirtus supat: & siqd
ex infirmitate animi deuictū fuerit: etiā ab in-
feris abstrahit.

Quartā fortitudo Herculis scribitur: quia
dicitur hesperides spoliasse: quæ fuerunt
Atlantis regis aphricę filię. Hæ hortum ha-
bebant: in quo erant mala aurea Veneri con-
secrata: ad quorę custodiam draco nunquam
dormiens positus erat. Quæ poma Hercules
abstulit occiso dracone. Nā uirtus animi non
pōt fructū cape uirtutū: nisi malitia prius inte-
rimat quę iugiter uigilata custodiā uitiorę.

Quinta herculis fortitudo ē: qua hydrā
serpentē occidisse legitur. Fuit aut hydrā

iuxta fabulam ī lerna palude: cui uno cēso ca-
 pite duo excrescebāt: quā dum Hercules gla-
 dio uicere nō posse se cerneret occasione iam
 dicta capitū excrescentiū: igne circa eam ap-
 posito illam exussit. In quo intelligit̃ q̃ lucus
 fuit ēmoniē: cuius aquę uicinas ciuitates uasta-
 bāt: in quo uno meatu recluso plures irrumpe-
 bant. Hercules uero multa uicina loca in cir-
 cuitu exussit: & sic aquę clausit meatus. Nam
 & hydra hydir quod est ab aqua ducta est.

Sexta uictoria est eius quam obtinuit de
 Acheloo: de quo fabulose dicitur q̃ hic
 Achelous filius fuit Thetidis deæ aquarū: cui
 mater concesserat ut cū aduersario pugnans
 quancunq; formā uellet summeret: q̃ contra
 Herculē secū pugnaturū formam tauri filue-
 stris induit: cū quo diu Hercules pugnādo ei
 tandem cornu dextrū euulsit: qđ & copię deę
 diuitiarū dedicauit: sed cum Achelous ad flu-
 uium bibiturus accessisset uidens in aquis sibi
 ablatū cornu se ipm in flumine prēdolore suf-
 focauit. In quo intelligitur q̃ Hercules flumi-
 nis qui dicit̃ Achelous: cuius eruptiones non
 modice agros obruebāt: dum alterę eius alue-
 um exsiccasset: sua industria fertilē reddidit
 regionem: & sic fructuū copiam pręstauit.

Sextia herculis fortitudo ē: o qua sic scribitur. Erat in Italia quidā latro nomine Cacus qui dum hercules ad Italia deuenisset: & ab Euandro rege officiose receptus esset bobus aduectis ex hispania Gerione perēpto: dum hercules boues in pascuis custodiret: & somno oppressus dormiret: Cacus eo dormiente securus exiens o spelūca in qua latebat: plures ex bobus rapuit: quos per caudam uersos capite traxit: ne ex rectis eorum uestigiis humo pressis quo ducti essent: deprehendi posset: quin potius illos abiisse uideretur. Verū excitatus hercules & furto comperto uestigia uersa decernens eaque insecutus ad antrum puenit: & Cacus cum suis bobus latitantem repperit: quem claua peremit fumū & nebulā eructantē bouesque redemit. Moraliter autē Cacus malus interpretatur qui latet in spelunca: quia nunquā malitia liberę frōtis est. Hercules autē. i. uirtus malos interficit: & sua uēdicat: sed Cacus fumū & nebulam emittit: quę uisui nocēt: quia malitia semper occultas deceptiones molitur.

Octaua herculis uictoria scribitur: quia aliud malum nomine Diomedem mactauit: qui hospites aduenas benigne recipiebat: & illis hilariter ministrabat: uinoque condito inebriabat: dumque graui somno essent. oppressi: illos

occidebat: & equabus suis in pastum prebebat. Quo compto illuc hercules accessit: & illum claua pemit: ipmque in pastum eisdem suis equabus apposuit. In quo notat qualiter uirtus omnium maculam superat: & eadem poena punit uitium in quo delinquit.

Dona herculis huiusmodi scribitur uictoria. Anteus erat gigas filius terre: cui mater concesserat ut quoties terre prostratus occumberet: uiribus duplicatis exurgeret. Cum hoc hercules pugnans in luctum eumque bis prosternens comperuit illum exurgere fortiorē: unde illum brachiis apprehendens eleuatum a terra constrinxit ad pectus: & tantum tenuit suspensum: donec deficiens expiraret. Ponitur autem Anteus sub forma libidinis: nam anteon græce latine contrarium sonat: & nascitur libido de terra: quia de carne concepta: & tactu terre fortior redditur: quia libido tactu ualidior excitatur: sed a gloriosa superatur uirtute: quia denegato tactu ad altiora uirtutum mens eleuata libidinis concupiscentiam extinguit.

Decima uictoria eidem herculi ascribitur de apro. Erat. n. aper terribilis in regione calidoniae qui non solum segetes deuastat: sed occurrentes homines dentibus lacerabat. Con

tra hunc procedens hercules & dudum cum
eo pugnans illum tandem claua mactauit: &
quem plaustrum iugatis bobus trahere nequi
uit prę magnitudine: subiectis humeris ipsum
in ciuitatē omnibus mirātibus detulit. In quo
similiter notatur animi uirtus: quę omnia su
perat: et uincit.

Quod decima uictoria est: qua de Gerione
rege hispanię triumphauit. De quo scri
bitur qđ ipse Gerion habebat canem bicipitem
quo oēs superabat. Hūc hercules (ut fingit)
olla ærea pugnans deuicit: cui adhibito cane
cū etiam dudū pugnaſſet: canem occidit: & re
gnum Gerionis obtinuit. In quo notat allego
rice qđ dictus Gerion duorum capituſ canem
habuit: quia terrestri & nauali proelio pluri
mum potuit. Ad eum Hercules olla ærea ue
ctus accessit: quia nauē habuit fortem in qua
nauigauit armis æreis munita: cuius canem
occidit: quia potētiam eius cōminuit terra &
mari: eiufq; obtinuit regnum.

Ouod decima & ultima Herculis fortitu
do legitur talis. Fuit quidā gigas Atlas
nomine in hispania in mōte altissimo cælum
ipm contingente: qđ cælū ne caderet humeris
sustinebat: & sidera siquę cadebant: malleo fi
xa cēlo reponebat: qđ cum accessiſſet hercules

51
ille qui audierat o fortissimis illius uiribus: rō-
gauit eum ut quia fessus erat cēlum sustinēdo
ipsum aliquanto iuuaret donec quiesceret: qđ
hercules libēter annuit: & humero supposito
cēlum sustinuit: in quo intelligit: qđ ipse Atlas
astrologus peritus fuit: & ideo cēlum dicitur su-
stentasse: & sidera cadentia cālo reposuisse.
Hercules etiā fuit astroꝝ artis multū edoct⁹:
qui scientiē cōprehendendē plenus gratia ad
ultimos terrę fines accessit: & cū eodē Atlanti-
te de scientia cōferens illum ī aliquibus iuuuit:
& dicitur opem impēdisse ad cēlū sustentandū

¶ De Cerre.

Ceres dea īter oēs deos deasq; ueterum
ultimo ī ordine posita est: eo qđ eius suf-
fragium omni humanę uite potissime ueterū
esse uidebat. Dicitur enī dea frumēti & segetū
ac generaliter omniū seminū ac frugum quę
terra producit: sine qua spetialiter natura de-
ficeret: ideoq; taliter pingebat. Erat enī in fi-
gura unius matrone pꝛecinctę & pānis & cal-
ceis ad modū rusticanę sedens sup bouem: q
est animal culturę terrę deputatū: quæ manu
dextra habebat ligonē ad terras uertendā: &
ad brachium habebat appensum calatū cum
seminibus. Ab ipso quoq; latere dextro habe-
bat duos agricultores: quoz un⁹ ligone terrā

uertebat:& alius semina spargebat. In manu
uero sinistra Ceres tenebat falcē mēforiā &
baculū ad terrendū frumentū: a quo etiā late
re erant duo alii agricolę: quorū unus metebat
& alius frumēta cū baculo triturbabat. Erat er
go Ceres inter duas arbores pomis onustas: a
latere uero dextro desup erat Iuno dea nubiū
imbrem spargēs sup sata: a sinistro uero erat
Apollo. i. sol suis radiis segetes exiccans me
tendas. **E I N I S.**

¶ **Rubrica capitulorum opusculi huius.**
De lupercalibus in foliis. 1.
De poticiis & pinariis in foliis. 2
De fratribus arualibus. 3.
De auguribus. 4.
De flamine diali. 5.
De uestalibus uirginibus 7
De salis 8.
De collegio pontificum 9
De fœciali sacerdotio 9
De patris patrati sacerdotio. 10
De rege sacrorum 11.
De gallis sacerdotibus 11.
De duumuiris sacrorum 13
De septemuiris epulonum. 13
De magistratib9 religioni nō spectātibus. 13

- De senatoribus. 14**
- De tribunis celex equitum 18**
- De questoribus 18**
- De integra potestate. 19.**
- De duumuiris capitalibus 19**
- De prefecto urbis 21**
- De consulibus 22.**
- De dictatore 24**
- De magistro equitum 24**
- De tribunis plebis 25**
- De proconsulari potestate 26**
- De proconsulis legato 27.**
- De edilibus plebeis 28**
- De decemuiris legum ferendarum 29**
- De prefecto annonę. 32**
- De tribunis militũ cõsulari potestate. 33**
- De censoribus creatis 33**
- De triumuiris colonię deducendę. 35**
- De pretoribus 36**
- De quinque uiris mensariis 37**
- De duumuiris classis restituendę. 37**
- De triumuiris reipub. constituendę. 38**
- De prefecto pretorio 39**
- De minoribus quibusdam magistratibus. 39**
- De prefecto urbis ac uigilum. 39**
- De procuratore Cesaris 39.**
- De Saturno. 41.**
- De Ioue. 41.**

De Marte 41
 De Apolline 42
 De Venere in foliis 42
 De Mercurio in foliis 43
 De Diana 43
 De Minerua in foliis 43
 De Pane in foliis 44
 De Plutone in foliis 44
 De Iunone in foliis 44
 De Cybele 44
 De Aeolo 45 De Iano 45
 De Vulcano 45
 De Neptuno 45
 De Vesta 46
 De Orpheo 46
 De Baccho 47
 De Aesculapio 47
 De Perseo 47
 De Hercule & eius prima uictoria 48
 De secunda & tertia 48
 De quarta & quinta 48
 De sexta & septima 49
 De octaua 49
 De nona 50
 De decima 50
 De undecima 50
 De duodecima 50
 De Cerere 51